Мосса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 17 НОЯБРЬ, 1983 ШУ. ◆ № 138 (6860). ◆ Мах 3 кеп.

ХIАРАНЕ СИЙЛЕН ДЕКХАР

Берригача Советий Мехкаца цхьана Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша деш тIоздаьнна а торжественно а даздир Сийлахь-йоккха а Октябрьски социалистически революце 66 шу дизар. КПСС XXVI съезда, парте Центральни Комитета цул тIехьагIа хиннача Пленуми решенеш чакх а йоахаш, республика промышленносто ханал хьалха кхоачашйир продукци маьхала яккхарен дукхагIа йола изделеш арахецарен укх шера итт бетта программа. Планал совгIа реализаци йир 15 миллион сома маьха продукцена е бIарччача 1983 шера лийрхIар миссел.

Ялат, шекара свеклаш, кхартолаш, хьайбай продукци пачхьалкхенга йохкара шера а итт бетта а планех толаме лоархIаьнй цхьайола районаш, дукхха боахамаш.

Цхьабакъда, дукха ха йисаш цхьайтталагIча пятилетка эгтара лоархIамегIа дола ер шу чакхдала. ХIанзалца даьчун боагIаш бола мах а баь, доай балхага критически хьажа, кхоачамбоацараш кIойрга тахка, уж дIададаха хоадам боллаш доле наьнъаш белгалде, пайда эцанза дола кхоачамаш малагIаш да къаьстта чIоагIа хьажа деза ха хьатIаэттай.

ВIаьш производстве хьалхалаттараш, дукха цехаш, бригадаш, сменаш я пятилетка планаш кхоачашъяь. Шено йоацаш, уж тайпа нах ба шоашта уллув къахьегачар дегаш урауттадераш, царна хьоккам телараш.

Цу тайпара нах тоъал дукха бале а, цар низ дIакхоачаргбац моллагIча предприяте, организаце, колхозе е совхозе план а социалистически декхараш а кхоачашделга Iалашде. Из де йиш хургьяц хIаране, болхлочунгара ваьнна кулгалхочунга кхаччалца, шиъ болх цIена а дог лазаш а ца бича.

Болх цу тайпара вIаштIехьбаккхара геттара лоархIаме да планировани а Iалаш елга а лерттIа леладар, дисциплина чIоагIа хилар, хIаране къахьегамхочунна даькъага хьежжа мах а толаш, цхьан нарадагIа болх белга шерра юкъедоаладар, балха ха зехьа ца йоалр. Масала, Нохч-ГIалгIай гIишлошъяре управлене 5 процент гаргга я пайда ца эцаш йоаш йола ха. Фуд цун бахьан? Керттердар да къахьегамен производственни дисциплина лоха хилар, нахи овсаре болх бара эша хьалаш Iалаш ца дар. Цудухьа хIара шера диъ ззар гаргга балха-ди дов ерригача управлене. ДIабахача итт бетта вIалла пайда ца эцаш ха яйнай: Нохч-ГIалгIай Шенош деча комбинате — 773 сага-ди, хIаьта цу даькъе шиъ тайпара «рекорда» оттаьнй ПМК-155 — укхаза зехьа доадаьд дукха хIама ца эшшаш кхо ззар сага-ди.

Цу тайпара кхоачамбоацараш кийслу республика дукха кхыча предприятешка, колхозашка, совхозашка.

Укх шера тIехьара квартал дика чакхъяккхара, пачхьалкхен заданеш а социалистически декхараш а дизза кхоачашдара, производстве дукхха участкаш, предприятей бIарчча коллективаш тIехьаюскIга дIадаккхара деррига низаш тIадахийта къахьеганза а ерригача торонех кхетамца пайда эцанза а дергдац. Цу гIулакха къаьстта теркам тIабахийта боагIа продукци маьхала яккхара итт бетта производственни программа кхоачаш ца яьча «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене, экспериментально - механически, гудермесски «Нефтехимзапчасть» яхача, № 5 йолча маькх еча, «Металлист» яхача заводаша, «Аргунводпром» производственни объединене, кхыча предприятей коллективаша. Цар хьа ца еш йисай массехк миллион сома маьха продукци.

Республика экономика дIахо дегIайоалара юкъмоттигера декхар да къахьегама овсарле лакхъелга. Цудухьа дукхама коллективаша къовсам лоаттабу цу даькъера планаш кхоачашъяра, хIара сага-сих лаьрхIача арахеца продукци дукхагIа хиларта. Масала, совхка итт бетта хьаьчул дикка дукхагIа продукци арахийцай укх шера «Красный молот», «Автоспецоборудование», «Промавтоматика» Iилма-производственни объединене опытни а «Трансмаш» яхача а заводаша, дукхача кхыча предприятеша.

Цхьабакъда, вайцига кIезига яц къахьегама овсарле лохьаь коллективаш а. Царех я Грозненски генарий даьтта доаккхача, Сунженски консервни заводий яраш, кхыча предприятей яраш.

КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) июньски (1983 ш.) Пленумашка белгал ма даккхар, къахьегама эффективность лакхъелга дIадоладе деза хIара участке, ерригача моттигашка плановни, исполнительски, договорни, къаьстама дисциплина чIоагIъяра. Керттера теркам тIабахийта безар фуд яьча, из да производство технически аргайоаккхилга техникех а оборудованех а балха хинах биззагIа пайда эцилга, маьха къаьстам Iнаман харда тIа вIаштIехьбоаккхилга, бригадни форманIа шерагIа пайда эцилга.

ИнъхагIча квартале бехктохкане декхараш кхоачашде дезаш ба республика юрта боахама къахьегамхой а. Укх гаргарча деношка гуйре чуерзаь хьайбаш дика Iангара дахара мел эшар даь дикка деза. Из дара ерригa торонаш йолаш я вайцига, кхоачам хиллал Iалашдаьд доакъар. ХIанз керттера дар да йох дикагIча тайпара пайда эцар, ерригача кормоцехашка болх байтар, техника бIаьстая балхаита ханнахьа а дика а кийчъяр.

ЦхьайтталагIча пятилетка кхоалагIа шу дика чакхдаккхара Iалахьмате дукха балхаш де делаш ба торговле, гIишлошъяра, транспорта, хилинъа боахама кхыча доакъой болхлой. Парте тIехьех ерригача участкашка производства эффективность лакхъяра, продукци дикагIа хилийтара. КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленуме новкъоста Ю. В. Андропова ма аллара: «План кхоачашъяр но ше доацача даькъах тайша долга хIара къахьегамхочо кхетадар, вай дикагIа къа ше хьет дикагIа дахаргхиларех дола, чоалхане доаца бакъдар массене кхетадар хIанз къаьстта доархIаме а эцаш а да».

ХIара коллектива планаш а социалистически декхараш а кхоачашдара йоаржадьча яхьа керте латтар — коммунистий сий дола декхар. Керда хержача партийни комитеташа а цар бюроша а даим йоакхо е йоагIа кадрашта идейно - политически кхетам балара дешай санна, нердача тайпара экономически уйла елга хьахилийтара, болхлой профессиональни говзал лакхъяра, хьалхалаттарий опыт шерагIа йоаржаяра.

ХIаране декхар — ер шу дика чакхдаккхар, шоаш денна дош сийленца кхоачашдар!

1983 шера итт бетта хьайбай продукташ дукхагIа яккхара а кийчъяра а колхозашён совхозашен лелаьча республикански социалистически яхье котъьнпарг а лаьрхIа республикански газетан тIа чIоагIдаьча Сийлен улла тIа яьккхай Сунженски района XX партсъезда цIерагIа колхоз.

Из толам боаккхача хьинар айденна къахьийгад дукхача хьайбаш леладеш болча болхлоша. ХIаьта царна юкъе белгалбаьннаб шоай планаш тIехкхоачашъеш хьабоагIа доярхаш С. Сараланова, Т. Алтазурова, Д. Сагнева, кхыбараш.

СУРТАШ ТIА: 1. XX партсъезда цIерагIча колхоза шурий комплекса начальник М. А. Богатырев, къона доярхаш - комсомолкаш С. Сараланова, Т. Алтазурова.

2. Хьалхалатта доярка Д. Сагиева.

В. ДЗИСЯКА сурташ.

ЗIамигача ферма
ТОРОНАШ

Цхьайолча хана хоз, зIамигача ферме гIулакхаш дика леладе хала дац, цуйна дукха эшац, яха къамьлаш.

— Тхона иштта хетац, — йоах Наурски района «Калиновский» совхоза отделене урвляюще Густякова Николая. — Йоккхача фермашка деррига низаш цхьан хIаманa, тIадерзадаь да — масса за а дукхагIа шурен дулхи даккхара. Цу гIулакха шоай дакъа юкъеяххь лаьтта леладераша а боахама кхьдолча доакъой болхлоша а. ХIаьта, тха совхоза деррига а низаш комсаш кхетара тIадерзадаьд. Цхьабакъда, цуяца цхьана йоккхо ца еш дитац леладара гIулакх а.

— Йоккхача фермашка къахьегача доярхайл аттагIа бац тха болх, — яхаш, тха къамаьла юкъейоагIа доярка Тагирова Маржан. — ХIаьта а сон са нешаш Абдулаева Асман Нечиева Зураи Кхачан программа кхоачашъеча тхоашта ма могга дукхагIа даьхь юкъедахьа гIерт.

Укх кхаь доярках леладу совхоза деррига а детташ дола доахан — 60 етт. ХIаьта царна дика карагIдоалцаь ца долийташ деррига а Iаьсий хьалкхеде, тIа-тIа дукхагIа шура яккха. Иштта ханал хьалха кхоачашйир совхоза ферма коллективо шура яккхара итт бетта йола план. Цу юкъа укхаза хIара кхоабача Iаттагара яьккхай 2450 килограмм шура. Цо вIаштIехьдалийтар 900 центнер лакхерча сортагIа йола продукци пачхьалкхенга йохка.

— Кхы а 150 центнер шура пачхьалкхенга шера программа кхоачашъяь доал тхо, — йоах Н. Густякова. — Цудухьа укх шера планал совгIа кхы а 50 центнер пачхьалкхенга шура йохка торо хургья тха. ХIаьта пачхьалкхенга дулх доахара план карарча бетта кхоачашъергья оаха.

Доккхий социалистически декхараш тIайийцадар совхоза доярхаша карарча шера — хIара кхоабача Iаттагара 2800 килограмм шура яккха. ХIанз цар балха тIа гойтача хьокхамаша тешал ду шоай дош дика кхоачашде доярхай низ кхоачаргболга. Социалистически яхье хьалхле делаю Тагирова Маржана. Из укх шере а дагIа я хIара кхоабача Iаттагара 3000 килограмм шура якка.

Хьайбаш леладераша доахаче толамех доккха дакъа доал, тешшаме доакъара базза хьаьча лаьтта леладерий а. Таханарча дийнахьа, боахаме кийчъяь латт 1000 тонн силос, 200 совгIа тонн йол, 100 тонн ча, 30 тонн доакъара свеклаш. Цул совгIа, хьайбашта кийчъяь комсаш Iейдача юкеюса 50 тонн чIибалаш. Из деррига а доакъар микроэлементаш а етташ, кийч а дий мара телаш хьайбашта.

ЛерттIа вIаштIехьдаьхад укхаза доахан толаме Iаттгара дахара мел эша хьалаш а.

Совхозе дика пайда нийбу хьакхарч лелаерах а. ХIанз совхоза ферме я 600 хьакха. Царна лаьрхIа кийчъяр укхаза комсаш Iейдача юкеюса чIибалаш. Уж хьакхарчаша дика юъ.

П. ЕФИМОВ.

Социалистически яхьа дневник

ТIайийца социалистически декхараш хIара бетта тIехкхоачашдеш хьабоагIа «Грознефтегаз» яхача мехкдаьттагазон управлене болхой. Ер шу доладенча денз хIанзалехьа планагIа лаьрхIачул совгIа 750 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци маьхала яьккхача цар тоханарча денга кхачалехьа кхоачашъйай цу хьоккама цхьайтта бетта задани. Товарни продукци арахецара даькъе а балхадика толамаш доах управлене коллективо. Укх шера хIанзалехьа пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа цо яьккхай 68 миллионни цхьа бIаь эзари кубически метр гази 3858 тонн гаргга стандартни доаца газон бензин. Задани совгIа хьа мел 94 продукци къахьегама овсарла лакхъяра чотагIа арайийцай. Цу хьоккама пачхьалкхен план 103,6 процент кхоачашъяьй.

«ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикон хьадар дукхагIон хилийта!» яхача денагIа лаьрхIача социалистически яхье хаддакза хьалха латташ, эгтара хьалха тIабоагIача декабрь бетта чотагIа къахьега йолаенарех я Зарутаев Валентин Германович керте латтача шоалагIча цеха коллектив. ХIаьта управлене бригадашта юкъе лаьрхIача социалистически яхье хьалхера моттиг яьккхай Котляров Николай Васильевича Зинков Геннадий Петровича керте латтача газ йоаккхача бригадий Рудаков Иван Ивановича кулгалдеча слесарий бригадан коллективаша.

* * *

Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводан цхьайолча установкай, цхьий технологаша болхча къахьегама толам баьккхар. Царна юкъе хьалхалаьттачарех я Садков Павел Александровича кулгалдеча ЛЧ-35 яхача установка коллектив. Укх дийнахьа рапорт деннад цо мехкдаьтта продукци арахецара цхьайтта бетта план кхоачашъярах. Ер шу чакхдалалехьа кхь шера планагIа лаьрхIачул совгIа цо арахецаргья итташ эзараш сомий маьха продукци.

Завода доккхача юкъе лаьрхIача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Волников Иван Николаевича кулгалдеча цхьайтталагIча цеха технологаша. Ханал хьалха ше бутт гаргга хьалха кхоачашъяьй цар а пятилетка хьахкарча кхоа шера план.

Кхом бе мехкдаьтта продуктой

◆

ХЬУРМАТ ДЕ IЕМАБ

Дикача къахьегама толамашца дIабаха итт бутт чакх а баьккха, бIубенна къахьегаш ба «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттахой. Дукхьал пачхьалкхен плани тIейийца социалистически декхараш кхоачашдарах совгIа, цар тIегIертта къовсам лоаттабу кIезигчун а дениахачун а кхом бара. Довгара - энергетически ресурсаш йоаяра удельни нормаш кIезигъярах ер шу доладелча денз цар кходаьд 641 тонн условни котельни довгари 1440 эзар киловатт - сахьат электроэнергин. Из хул шера тIайийцача декхарел дукхагIа 140 тонн довгари 440 эзар киловатт-сахьат электроэнергин.

Мехкдаьттан гази йоахача управленерча ерригача цехаша, бригадаша тIехкхоачашдаь кIезалехьа мехкдаьтта декхара а кхом бера а шера тIайийца хиина декхараш.

Т. АЛИЕВА.

Нохч - ГIалгIай автомобильни транспорта территориальни объединена чуйоагIача предприятешка, итташ, бIаьш болча водителаша деррига шоай низаш оерцагIдаьхад мелготта дукхагIа бензин, дизельни довгар кходара. Цу даькъе дика ка йоалаш хьабоагIа уж. Царна юкъе хьалхалаттачарех ба автоколоннин 1436 водителаш. Цар ер шу доладелча денз кходаьд 156,7 тонн бензин.

Кхом бера даькъе дог хьесташ дола толамаш доахаш дукха водителаш ба автомобильни транспорта территориальни объединене. Царех ва шера тIайийцача декхарех лаьрхIа хиина 600 килограмм бензин хIанзлехьа кходаь воля автоколонна 1570 водитель Гайтов Бек-Хан, 500 килограмм бензин кходаь автоколонна 1572 автобуса водитель Лазарев Борис, 400 литр дизельни довгар кходаь ПАП-1 «Икарус» яхача автобуса водитель Рашидов Салам, Сунженски автотранспортни предприятерча водителa Хлебников Николая 650 литри Муртазов Висхас 600 литри бензин кходаьд укх шера итт бетта. ХIаьта цу юкъа пассажирски автотранспорта Грозненски производственни объединене таксиста Шевцов Максим Ивановича кходаьд 400 литр бензин. Уж санна бараш кхы дукха е ба объединене.

ХУВЦАМАШ ДАРАХ ГIОЙЛЕ ЯЬЛАР

Укх шера кийс бетта хьайбай продукци яккхаран кийчъяран леладьеча Ерригроссийски социалистически яхье котъьнпарг а лаьрхIа вай республикана РСФСР Министрий Совета, ВЦСПС харара кара тела ЦIе байракх лар бокха тоам хина тIайийцар совхоз-техникума хьайбаш леладераша. Доккхал ду оаха из толам баккхара дакъа юкъедахьа тха коллектива вIаштIехьдаьнна хиларах. Даьхенна шура дIаяллара шера план 22 октябрь хIатIакхоачаш кхоачашйир. Тха хьайбаш леладераша хьаьнала баьча балха боагIа мах а бир. Итт бетта итогех республика газеташ тIа чIоагIдаьча Сийлен улла тIа яьккхар коллектив.

...ЛурчогIа дена къаьна, тайп - тайпарча фух дараш дIа а доахаш, доахана Iул тоадеш болх бу тха ферме. Соакха цIеча фух дола 380 шинар доаладир. Царех 177 декхад хIанзал. Дукхьацха дехна хиларах план оттайир хIара кхоабача Iаттагара укх шера 1750 килограмм шура яккха. Хьалхашка оттадаь декхар толаме кхоачашдеш хьабоагIа тха къахьегамхой.

Эгтара хьалха со болх бе волавеннача хана ла йиш йоацаш кхоачамбоацараш дар ферме. Уж дIадаха волавелча дукха кхувса дийзар цхьаболча доярхашца, скотникашца, кхыча болхлоща. ТIехьара, болх хьабе безам боацар тарлургвоацилга ферме кхетадайтачул тIехьагIа, хьайбашта Iунал дара график тIелхаеш моттигаш нийсьялийтац шоай декхараш бе-башха ца хеташ кхоачашдеш хинначар а.

Толамаш дахара къахьегама дисциплина чIоагIъярах кхоачам хилац, нагахьа санна хьадечох нах дог лазаш ца хилча. Из кхета а деш, цар балхацара безам совбаккхара, къахьегама хьалаш тоадара дукхагIа йоахо е баьлар совхоз - техникума кулгалхой.

Ферма собране хIара итт дийнахьа баьча балха итогаш ю. Социалистически яхье котало лаьккхараштa ахчан премеш тел, цар сийна «молнияш» арахец. Цул совгIа, ахча лу йоагIачул дукхагIа шура яьккхача хьайбаш леладераштa. Масала, йиъгагIча квартале дийнахьа хIара кхоабача Iаттагара 5,4 килограмм шура яккха план оттаьнй. Из кхоачашъяьраштa кхо сом лу, хIаьта 5,7 килограмм яьккхачоа — пхи сом, ялхнел дукхагIа — тум а.

Нормаш тIехкхоачашъярах нах цу тайпара белгалбаха болабьчул тIехьагIа дикка лакхбеннаб цар балхацара безам. Ма хулла дукхагIа шура яккха гIерт хIара доярка. ХIаьта хьалха, ахчан премеш духхьал яхье хьалхалаттараштa мара телаш йоацача хана, толашагIа болчарел хьалхабовла низ кхоачаргбоацилга ховш цхьаболча доярхаша бебашха доацаш дора шоаш хьадер.

Мукъача хана цIеча уголоке гуллу хьайбаш леладераш. СалаIара мел эшар: телевизор, радиоприемник, газеташ, журналаш, кхы мел дар да цига. Ферма балха хьоккхамий улга тIа хьежача хIара доярка ха йиш йолаш я хьалхарча дийнахьа ше мел шура яьккхай а цунах дала мел ахча хьожадаьд а. ХIаьта шу доладелча денз эгара дукхагIа шура Баркинхоева Фадимана, Даурбекова Розас, Кетиева Цаэша яьккхай.

ДикагIа йоаххо ю хIанз хьайбаш леладераш цIагIа эшачунца Iалашбара а. Цул совгIа, цIагIа доакъар, дахча, кхыдар хьатIада эшаш моттиг хилча трактор, машина лу.

Аттача даьхад наькъа къахьегама хьалаш а. Боха беттар ца лаьрхIача, дерригача балхашта механизаци яьй.

ДогIа дийлхачул тIехьагIа трактор мара дIа ца йохалуш доаар хьалха фермера нехьъаш. Хьамча яккаш йоацаш тIаваха йиш хилацар доахан латтача. Наха, доакъар дахьаш йоагIача тракторо хотта чубай бIехйора хьайбаш латта помещенеш. Уж цIенъеш дукха къахьегар наха. Из кхоачамбоацар кхы нийслургдоацаш гIулакх даьд. Укх шера жагIа билла тоадаьд наькъаш. Цудухьа цIена, лостам бIлаш да хIанз ферма коя. Керттерча даьгъе цу хувцамаша вIаштIехьдоалийт тха коллектива дика хьокхамаш гойташ къахьега.

Геттара дика кийчо яьй укх шера тха боахаме хьайбаш Iангара дахара а. Тхо къаьстта гIаддугаш да боахама кхаш леладераша Iалашдаь доакъар кхоачамболлаши диней хилар. Дукха да аьнна зехьа доа а дац из. Цхьа грамм тувла ца долийташ рационага хьежжа хьайбашта деррига дIакхачийтара йоахо ю. Фуражира Гандалоев Исраьила зза а зэ мара дIалац из скотникашка. ТIехьарчар хьаьшка дулл, дукхагIа шура луча доахана дукхагIа кхоачаргдолаш дIа а нийсдеш. Ца дуаш дитар дIанхоссаш. ДIахо пайда эца йиш йолаш дар хьа а нъоастадий, бийсана дуаргдолаш юха а хьаьшна дулл. ХIаьта Гандалоева, скотникаша Ганиев Махьмад - Гире, Даурбекова Малика, Ганижева Вахидата гIулакхах дог лазаш болх бу.

Йовчан йоацача хана Iуйрийна дийттачул тIехьагIа сарралца хIанз а даьгIенашка доахаду доахан. Доакъара кхом бе докиза новкъостал ду цу гIулакхо а.

Рационага хьежжа дийнахьа хIара Iатта 25 килограмм — силос, 5 килограмм — йол, 1 килограмм — комбинированни доакъар, 3 килограмм — жом, 20 килограмм — барда лу.

Планал дукхагIа 80 тонн а йолаш укх шера Даьхенна 300 тонн шура дIаяла дош деннад тха хьайбаш леладераша. ЛаьрхIар кхоачашде вIаштIехьдаргхилара са шеко а яц, хIана аьлча хIанз хIара кхоабача Iаттагара юкъера лаьрхIача 6,2 килограмм шура йоаикх ферме. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийт хIара дийнахьа пачхьалкхенна цхьа тонн гаргга шура дIатела. Из доацаш а тIехьарча хана дикха тIакхеташ я шура.

А. ЕВЛОЕВ,
Назрановски района совхоза - техникума керттера зоотехник.

СССР ЛЕНИНСКИИ ПАЧЧАХЬАЛКХЕННИ ПРЕМЕШТА ЙОЛЧА КОМИТЕТАШКАРА

СССР Министрий Советерча Iилмая техникаш даькъерча СССР Ленински Пачхьалкхенни премешта йолча Комитето а СССР Министрий Советерча литература, искусства, архитектура даькъерча СССР Ленински Пачхьалкхенни премешта йолча Комитето а хоам бу 1984 шера СССР Пачхьалкхен премеш яхара дола балхаш хьачуэцара ха 1983 шера 15 декабре чакхйоалаш хилара хьаьнъаьа.

ВЕТЕРАНИЙ СОВЕТЕ

КПСС Нохч - ГIалгIай обкомерча партен къахьегамен ветераний республикански совета эгтара хьалхара заседани хилар.

Из хьайийллар партен къахьегамен ветераний совета председатела, Грозненски мехкдаьтта института КПСС исторе кафедра доцента В. И. Фильнина.

Совета членашта хьалхашка къамаьл дир КПСС обкома организационно - партийни балха отдела заведующе П. Г. Кащеева. Цо белгалдаьккхар ветеранашта Iоаьнаьхий опыт лоравеш лелае а еба е а езаш хилар, теркам тIаэзар экономически общественни дахаре цар дакъа лацара йолаш йола формаш кхы а бокхагIа чулоацам болча кердача, дийнача формашка товелга лоархIаме хилар. Къаьстта боккха лоархIам болаш ба ветеранаш республика кагирхой советски патриотизме, цаI болча дезала уйла йолаш хьалхебеча. Ветераний хьинар айде деза уж учете латтача партийни организацешка.

Совета заседане чIоагIйир ях секци а цар кулгалхой а.

Иштта чIоагIъяьй 1983—1984 шерашта йола совета балха перспективни план, цу тIа белгалъяь парте ветераний сийлахьча гварде викалашца КПСС ЦК вIашагIкхийттача хана КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакххехьарча Совета Президиума Председатела Ю. В. Андропова даьча къамаьлага хьежжа агитационно - пропагандистски балха партен къахьегамен ветераний хьинар дIахо айдера тIераьаь йола мероприятеш.

Цул тIехьагIа халар секцей заседанеш.

Идеологически балха бIухоех

Хьалхарча юхьиге

Дlадоладаьча дикача гIуллакха тидамаш дилла а доккхий хул. Грозне пропагандистски активо шерра хьал а лаьцай, дина тIа а ийцай города хьалха латтача пропагандистски коллективай инициатива: «Образцови социалистически дисциплина хьахилийтара — тха пропагандистски йоахкоI» Цу дIадоладаьча гIуллакхах пропагандисташа лерхI политически экономически дешара вахарцара бувзам дIахо чIоагIбарга бода никъ лийрхIа ца Iеш, парте хьалхашка оттадаьча эггара бехктокхамегIа а чоалханегIа а дарех цаI дола къахьегама социалистически дисциплина чIоагIъяра, массанахьа а лакхача дIадехарийн организованностен атмосфера оттаяра декхар кхоачашдара хьалда йола воздействи ю средство а. Из хIама дара тIалестабу терхам КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо а.

«Политически дешара маIан латт, — белгалдоахар Пленуме шо къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова, — тахanарча хьалашка парте политико хIаране кIоаргга кхетаярах, ше цига ийцача знанеех практике пайда ийбе Iомаваларах, шийй декхар къаьгга довзарах, шийй гIуллакхаца из кхоачашдарах».

Из декхар кхоачашдара, партийни дешара практически лостам чIоагIбара дукха къахьег В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводерча Iилман коммунизма школа кулгалхочо № 12 йолча цеха начальника Ю. К. Лопанске. Цо хьалхарчаца хьаллаьцар образцови социалистически дисциплина чIоагIъяра хьинаре къовсам лоаттаберашта юкъе хилара дIадехаш бола московски пропагандистий патриотически тIахьехам.

Юрий Константиновича кулгалдеча политшколе дешаш за 28 коммунист: боккхагIа бола операторашк, технологаш, механикаш. Дукхача даькъе цар къахьегамах тийша да технически оборудоване ритмично а овсарле лакха йолаш а болх бар, коллективера гIуллакхаш вIаштIехьа хилар. Цудухьа дилла а гIерт пропагандист шийй школера ладувгIараш тIадилле гIуллакх кхоачаддеча шоаш хьокхам гойташ хиларал совгIа, царга шоаш керте латтача коллективах беррига членашта а уж иштта кургболаш кхетам балийта.

Дикка тоаденнад гIуллакх коммунистий дешара стиль хувцар, тоаяр бахьан долаш. Ю. К. Лопанский волавеннав шийй школа ладувгIараш хьалхе а уттаъ; конспекташ Iоеша, книжка тIара шоаш кхетадаьрех дувца а ца Iомабеш, творчески лекараш чулоацаш литература сага новкъостал доацар кхетаде хар хьахьокхаш болх шоай хьаькъалца шоаш бе Iомабен. Балха традиционни формаш хьаддача гIуллакхашта тIаерзаьй Юрий Константиновича цеха коллектива беча балха. Цун хьаштаща гаргаззай. Хьаоцаргъя вай, масала, практически задани. Пропагандиста тIадехкараш кхоачашдеш, сага новкъостал доацаш производствера кхоачамбоацараш гучадаха Iомалу ладувгIараш, уж дIадахара даькъера хьадда йола предложенеш тела боал, дисциплина эсала хиларах цеха мел зе доал боккъонца кхетаде боал.

Масала, лаьрхIад 1982 шера цехе ейна йола за 29 балха дийнахьа бIарчча цхьа смена болх ца беш лаьттача йовргйолаoа нийсса хилар. Технологически установка йиш я цу хана 550 эзар сома маькха планал совгIа товарни продукци эрахеца. ЛадувгIараша Е. Н. Ифшоваси, Ш. М. Гумароваи чIоагIа терхам тIабахнийти техкад цехе дисциплина телхаярах доаллаш дола зе мелд а мичара хьадоагIа а. Эггара дукхагIа балха ха йовеш дола хIама да балха тIехьабувлаш ахарн прогулаш яра. Шоай пропагандистага гIолла партийни бюро дIачуелар ладувгIараша хIара производственни участке йовш йолча балха хана шоаш яь анализаш, дисциплина телхверийн прогульщикийн тайпан цIераш а тIехьа. Цу сведенеша гIо дир партийни бюрона кхетама болх тоабара а балха хьаха тIехьабувлараштен прогулаштен духьала къовсам чIоагIбара а де деза гIуллакхаш белгалде.

Ю. К. Лопанске беча балха юкъе лоархIаме моттиг лоац общественно-политически практика. ЛадувгIараша идейно-политически кхетам балара, аудиторе биъ пен юкъе дерех кхоачам ца бар, шоашта школе еннача знанеех практике пайда эцара коммунисташта шерра никъ хьабеллар из да общественно-политически практика де лерхIар. Цу тайпарча балха формах политзанятешка дувцараш дIахо дIахьорах тарра хIама хул.

Цу хьахьехьара масал да ЭЛОУ-АВТ установке оборудованена гIуллакх коллективно, цаI шоллагIчун метта дIа а отташ деш йола метод юкъейоалаяра цеха партийни организаце политшкола ладувгIараш юкъеозар. ХьалхагIа занятешка йийцар ладувгIараша кердача методи экономически кхетам балара дакъерчен торонех. Коммунисташа кхетадир из юкъеяхьаро йиш хулийтаргхилар къахьегама овсарде лакхъеи арахецача продукце дикал товен меттел, технологически болхлой квалификаци, цар материальни безам, шоай къахьегамах тIеххьара хьахулачунах бола бехктокхам, болхлой сакхетами цар дисциплинех лакхъе.

Занятеш чакхйоаллашехьа къоастадир пропагандиста хIара ладувгIачо бе безача балха юкъе лаца деза дакъа. Цеха начальник ше хиларах тарра, Юрий Константиновича кхетадора, организационно-технически гIуллакхий бIарчча комплекс чакхъяккхарца цхьана КВО метод толаме кхъеяхьаро дIадехаргхилар шерра кхетама болх чакхбаккхар, болхлой терхам квалификаци лакхъяра, установка массехк зона практически кароерзаяра тIаберзабергбола хьал коллективе оттадар. ЛаьрххIа занятий а яь дийцар Ю. К. Лопанске коллективе бе безача кхетама балха формехи методехи. Керда метод дикагIа хиларах теша къонача операторашта гIо дара 25 болхлочох хIаранена цхьацца волаш хьехамчаш хьожабир школа ладувгIараштa юкъера. Царех цхьабараша, масала, Г. С. Штейнгардца, Н. А. Алейникова, А. Ф. Бандилета установка зонашта гIуллакх де Iомабир къона болхлой, гIо дир царна экзаменашка кийчбала.

КВО метод юкъейоалаяро фу делар ха йиш я укх цифрех а: 10 процент гаргга лакхъелар къахьегама овсарле, 10 саг тIеравлар сменашка болх бе эшача нахах, хIаьта пхелагIча разрядага кхоачаш лакхъелар беррига болхлой квалификаци. 1981 шераца нийсдича шозза совгIа кIезигденнад болхлой хувцабалар.

Хоаш да, дисциплина чIоагIъяра дешаш къестадара, кхыдола кхетам баларе декхараш кхоачашдара юкъе ладувгIараша дакъе лувцара формаш духь-духьа хилар. Хьинаре пропаганда а ю КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) июньски (1983 ш.) Пленумий решенеш наха дIа а йовзийт багагIа политически агитаци эча кадраша. Агитаторехи политинформаторехи дукхабараш Ю. К. Лопанске политшкола ладувгIараш ба. Царна юкъе ба новкъостий Д. С. Зеленко, И. С. Василенко, Н. П. Ерзиков, кхыбараш. Шийй ладувгIараштa могаду Юрий Константиновича кастъяста болхлошта хьалхашка укх темаех къамаьлаш дар. «Производстве къахьегама дисциплиней порядоки чIоагIъяр — хIара къахьегамхочуи декхар», «Цхьанна минута простой а ма е, цхьакха грамм йоа а ма е». «ХIара балха сахьатах хьакулар — ма хала лакхагIа». Цеха коллективе выступленеш еш бола агитаторaши политинформаторaши чIоагга терхам тIабахнийта хьож болхлоша еча критически замечанешкеи предложенешкеи, оперативно дIадовзийт цар тIа дувцараш кулгалхошта.

Иштта, дукха ха йоаццаш доагора резервуарашка чудеттар сов дукха механически хIамаш уш дола доагор. Из бахьан долаш кастъяста юкъар форсункай соплаш, хIаьта цо нийсъарло йора бийдал йоахьара технологически режим лертIа дIаяхара. Цу тайпарча технологически дисциплина телхаярах йолча фактех чIоагIа раьза а боацаш дувцар, критически замечанеш йора болхлоиъ шоаш идеологически активаца вIашагIбеттаьча моттигашка. Школа ладувгIараша цу критика тьахьехьа хоам бир цеха начальникага, хIаьта цо из дош кулгалхошта хьалхашка оттадир. Технически режим телхаеш йола ноизьарлекаш дIаяха лаьрхIар фильтраш а оттаьъ, хIаьта цу хьахьехьа коллективага хоам бир пропагандисташа. Чакхдаьккхача гIуллакхаша йиш хилийтар форсункашта эксплуатаци ю та совьйакха а бийдал йохьяра режим лертIа яхкха а.

Социалистически дисциплина чIоагIъяра лоаттабеча къовсаме хьинаре пайда ийбу гойтара агитаце средствах. Уж вахарца дикагIа буйж болаш а чулоацам кIоаргагIа болаш а я хIанз. Эггара дукхагIа бIарг тIаоттаргболча моттиге да укх тайпара лозунг «Коллектива низ къахьегама дисциплина чIоагIа хиларах латт'» ЛадувгIараши ца цхьана хьоастайр пропагандиста производственни участкашка оперативни гойтара агитаци хьалтохаргйола моттигаш. Цар хьагойт, мел зе ду цеха 1 процент бийдал, Iи, электроэнерги йоайча соцаш йоацача технологически процесса хьалащка мел зе ду балха ханах цхьа минута йоаяро. Листовкий-молней оперативни выпускех йоаа коллектива дикагIа болча производственникий цIераш, цар дахьа толамаш. Кхоачамбоацарех майрагIа дувца йьинай сатирически выпускаш а.

Иштта вахара юкъейоалаяо «Образцови социалистически дисциплина кургйолаш кхетам балара — тха пропагандистски йоахкоI» яха патриотически почин. Массанахьа а лакха дисциплина хилийтара лоаттабеча къовсаме хьалхарча мугIарашка латт пропагандист Ю. К. Лопанскии цун политшкола ладувгIараши. КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенешка хьалхаьнккача партийни дешара кердача стиле, цун практически лостамо кьаю ладувгIарий а цеха ерригача коллектива а къахьегама инициатива, парте планаш кхоачашъеча хьалхарча мугIарашка латта безам хулийт.

А. ГОРШКОВ,
КПСС Грозненски горкома пропаганди агитацеи отдела инструктор.

СУРТАШ ТIА: пропагандист Ю. К. Лопанский (юкъерига) ЭЛОУ-АВТ установка хьалха латтача смена болхлошта юкъе.

Дика хоамаш

ТАКСИСТИЙ ТОЛАМАШ

Назрановски райони меттел, республика а дика вовзаш ва цу районе АТП таксист Оздоев Жабраьил. Из ва дикагIйолча таксистий бригада бригадир. Даим а санна дикача къахьегама толамашца белгалаьнна из цхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера а. ХIаьта, [redacted] кхоачаьнъар-м дуаца дезаш а дац, хIана аьлча, Оздоев хIанз къахьегаш ва пятилетка пхелагIча — тIеххьарча шера чотагIа. Водителаш дег тIера раьза болаш, барнал салаш зун цо лелаеча [redacted] ца дIа-кха болха наь, из да Оздоев царца Iамерза, наьха хьалтамо дикагIа кхоачашде гIерташ хиларех.

Цул совгIа, цо кулгаденча бригада ба графика хьалха а бувлаш къахьегаш бола таксисташ. Масала, Знаков Куурайн пятилетка дикагIа шера чотагIа къахьегаш ва, иштта дика болх беш ба Бекое Iийса, Албогачиев Мустафа, кхыбараш.

БIарчча тьаьмiцома, цу бригада кхаь шера плаш кхачавальй кизь бетта.

●

ДИКАГIЙОЛА БРИГАДА

Хьинаре къахьегарца шоашта хьалзашка латта декхараш дика кхоачашдаш хиларца белгалбаьнна хьебоагIа Назрановски мельзавода болхлой. Царна юкъе ба итт бетта план кхоачашъяь къаьст-къахьегама бола болхлой, бриг[redacted]. ХIаьта, бIарчча хьайнцачо мальзаводе коллективо дерригаче а хьокхамех кхоачам а тIеххьачеш а най пятилетка кхоалагIча шера итт бетта план. Продукци арахецара план 104 процент, из йохкара боарам — 108 процент, къахьегама овсарле 105 процент я.

ЦхьайттагIа пятилетка декхараш кхоачашдаь бригада а я мальзавода. Из я Х. Ю. Оригинов керта латта грузчикий бригада. Из коллективо хIанз 1986 шера чотагIа кхо а болх тIа дина толамаш доаьаш хьебоагIа.

◆

ПЛАНАЙ СОВГIА

Пятилетка кхоалагIча шера шоаш тIаийца декхараш тIехьдовчешдеш хьебоагIа «Малгобекнефть» НГДУ болхлой. Шера тIаийцача социалистически декхарех заданел совгIа 3700 тонн мехкдаьтта даккха лаьрхIа хиннадале, итт бетта цар даьккхар 3450 тонн «Iаьржа дешуа».

Къахьегама овсарле лактъела 1,5 процент гаргга.

Социалистически эшъе хьалха латт Тебоев Сулеймбеки Моязов Махамм керта латтача цхьай коллективаш.

МАССАВА А ЦХЬАН ДАГАРА ХИЛЧА

ХIара дийнахьа ахар сана холлуш, тоалуш хьайоагIа вай республика столица — Грозный. ХIаьта тхо доккхий деш да город хозьеча, тоеча юкъе тха бригада дакъа лоацаш хиларах. Цхьарчоа цхьаькха сага терхам тIаозаш бац тха болх, цхьабакъда, бIаьсти хьаьлча михо терхаеш, дIайхача дийнахьа наха Iи дени хул тха кулгаша дIаегIа михаш, къахьа эстеш, нIарцхалаш.

ВурийттагагIа шу да городерча «Зеленстрой» тресте тха бригада вIашагIъелла. Цу хана дена оаха кхоачашдаь балхаш дукха да. Вай городе нагахьа улица, майда, бульвар иц тха бригада гаьнаш, кIотарааш, зизаш дIадегIа лостам ца беш.

Массехк къамех бола нах ба коллективе къахьегараш. Васильченко Клавдия эрсия, Аслаханова Буву, Янгульбаева Iайшет нохчий ба, Фисенко Мария — украинка, Дзортова Лемка — гIалгIа. Цхьабакъда, оаха кхоачашдер цхьа гIуллакх хиларо вIаши кхотаду тхо.

Вурийтта шу, аз кIезига ха яц, цу хана дена тха бригадере цхьа саг мара дIа ца боалаш хьадоагIа тхо. Шиппа, кхоккха балха гоезалаш йолаш нах ба тха бригаде, шоаш херна, дега дукха езаенна профессии хувцаргйолаш цхьаккха вац царех.

Къахьегамеи производственни дисциплина дика хиларах вIаштIехьдаьнад тха цхьайтталагIча пятилетка кхаь шера декхар хIанзале кхоачашде. ХIанз болх беш да хьатIадоагIача шера мой бетта чотагIа. ПланагIа укх йиъалагIча квартале Грознерча Дудаева цIерагIча бульвара тIа гаьнаш, кIотарааш дIайогIаш хила дезаш цар тхо, хIаьта цигара йисте а дIаьнна октябрь бутт болалуш Ленина цIерагIара проспект кхоачалуча балхаш деш а тха бригада.

Грознерча «Олимпийски проезд» яхача улица тIа, цхьоалагIча, шоллагIча, кхоалагIча микрорайоннашка дуккхьал укх шера дIаегIай оаха бархI азар гаргга кIотаргаш, балхаш даьд скверашка гаьнаш йолаш, зизаш догIаш, лаьтта цамца доаккхаш.

Аз ма аллара, коллективага толамаш доахийтар вIаши барт хилар да. Цхьабакъда, дуккхьал барт хиларах доалаш дац гIулакх. Нуй-мара кхоачашдеш долча балхашта механизаци яро, социалистически яхьа тайп-тайпара формаш балха юкъехувларо гIо ду тхона толамаш даха. Цхьа масал доалладергда аз цу дакъе. Юххьанца тха бригада вIашагIтехача хана дукхьал гаьнаш йоIаш дола кIодарчи, белаши, йоахьиннаши мара болх хьабе хIама ацы яцар. хIаьта хIанз гаьнаш дIайогIача хана механизаце новкъосталца кIоагаш доах. кхыдола балхаш кхоачашду.

Харц хургдар масазза а тха гIуллакхаш хIанз санна дика хиннад аьлча, къахьегамеи производственни дисциплина бригаде дика хиннай аьлча. Къайле хьоргдац аз, дикка болх бе бийцар бригада актива дисциплина тоеча дакъе. Даим балха тIехьабувлаш, дIаьвначунта дукха ладувгIаре тIера боалаш бар Исраилова Макке Ткачева Нина. Шоашта дега дезача балха ца боагIаш цхьа ди а ца хи а доаккхар цар.

ХIаьта царгара масал эца гIертараш а нийслора.

Цхьа бригада вIашагIтеха делитьйна салоIача хана активо лаьрхIар Исраиловайца Ткачевайца хоадам боллаш къамаьл де. Цига Нинас йийлха е йийлха хьадийцар шийй цIагIа латта патоамаш мар корта бохабу малараш а мелаш чуухаш хиларо, Iуйрийна берий беша яйхьт шийй дIакхуила езаш хилара чIоагIа кIалйита хиннаяр Ткачева Нина. Хьалхе а хьа хIана аьннадац Iа аьлча, аьъ хетаж лелар со аьнна, бехказа яьлар из.

Ниная маьрaца къамаьл де дагахьа царигге дахар тхо балхара мукъадолча дийнахьа, тхоаш дакъха гIуллакх дIа а дийца Сергейга дIахайтар из дикагIча оагIорахьа хувца ца лой, цо болх беча организаце, цунна таIазар дайтар декаш тхоаш гIоргдолта. Тешай шо, цул тIехьагIа кхы ше мена бIаргавайтавацар Нинай цIен-дас.

ХIаьта Исраиловайца-м тха къаста дийзар, хIана аьлча цхьаькха бахьан доацаш, тхьо шу даьнна йоI къахьегама дисциплина гIоза телхаеш яр. Кхоачам хилал кхетама болх баьчул тIехьагIа, хIама хургдоацилга хайча дIаьнихар бригадера.

Тхога хьттача, цхьайолча коллективе сов дукха ха йоаш харцахьа ваьнна саг кхетаве гIерташ, цунца профилактически хьахьехьа къамаьлаш деш, цу гIуллакхаца дувзаденна нах балла тIера боах, цар мукъа ха йоаю. Коллектива сий — шийй сий ца лоархIаш вар цхьанна даькъе а вац.

Сай къамаьл чакхдоаллаш са ала безам бар хьалхашка латта декхар дика довзаш, вай город кхы а хоьзра шоай хьинар кхо ца деш тха коллектив къахьега дага я, аьнна.

М. САБИРОВА,
«Зеленстрой» треста бригадир.

ГIИШЛОНХОЙ ДЕЗАЛ

«Грозтрубопроводстрой» тресте къахьегама ветеран лоархIаш ва Точиев Iаза Iумар. Дийтта шу да из укхаза къахьегаш вола. ХIаьта гIишлош хьаллъеча Iумаре болх бу — 35 шу.

Цу шерашка мел дукха наха чубаха цIенош хьалдаьд цо деигъя а доацаш. Дукхьал Грозненча Мелиовски цIерагIча поселке итт-пхийтта пхеззa вIаштIердаь цIа хьалдеь цун гIишлонхой бригаде коллективо. Хьалдеь цIенош дечиха гIалат доацаш дика каларах цига беха хайшеча итташ болча дезаламa дукхазе беркал аьнад цун бригадено. Иштта цун бригада гIишлонхоша хьалъяй школаш, деша даха ха йоацаче бериий учреждениш. Укх гIеххьарча шерашка город МагIалбике, Урус-Мартане цар хьал а я болх бе йоаккий тай больницаш.

Балара дIа-хьа буалеш тувце цу душ, массаза а укхазе къахьегаш бараш цIеIаш белаш бригада хьайоагIа дукха за я. Нагахьа пенсе валеча гIишлонхочоа метта кердавар хьоттар мара кхы хувцамаш хиннадац укхаза. БIарчча гIишлонхой династи я ТочиевгIар цу бригаде къахьегаш. Царех я Iумара йоI Лейла, цун вешийн мехкарий Фардоас, Роза, АсмаIа, берригаш а нийс сег ва укхазе ТочиевгIарех къахьегаш.

Iумара уллуе дIа а этта къахьегаш за укхаза цун воша Iаьла. Са заместитель во из, кхаш багаш бу Iумара. Йоккха опыт йолаш ва Iаьла а. Шийй бригада вIашагIа а вала цунне кулгаде а низ кхоачагболаш ва из. Цхьабакъда, дукхача хана дика цхьана къахьегаш, чIоагIъяьнна, барт цхьаегIо йолаш хьебоагIаш йолча бригадера дIаваьа ваьц Iаьлийна.

Доша кулгаш да Iаза Iумара дераш оал цунах бригада къахьегаш болча гIишлонхоша. Тlехдика иэт из каменщика, плотника, бетонщика, отделочника балхаш. ХIаьта бригадера беррига болхлой (уж шоаьтта саг ва) шишаш-кхоккха балха гоезал йоацаш вац. Дукха ва йоацаш республикерча каменщикашта юкъе зинача конкурсе шоллагIа моттиг яьккхар бригада коллективо.

— ЩIа хьалде доладаьча дена из чакхдаллаца йолча хана цига да мел деза балхаш да хоаш хила эзе моллагIа воле гIишлонхо, — йоах бригадира. — Из пайдена да бригадена шийна а пачхьалкхенна а. Цу гIуллакхага бригадера гIишлонхой бахара дукха къахьег бригадире ше, цунца цхьана къахьегаш болча, йоккха опыт йолча гIишлонхоше Албогачиев Яхьяс, Кортоев Исраьила, кхычар. Цар дукха болх бу кьонкарча, уж шоай балхах ма могга сихагIа а дикагIа а кхетийтара. Тайп-тайпара гIишлонхой говзалаш Iомаю царна. Цудухьа бригадера берригаш а кьона бе аьнна а къаьна бе аьнна доацаш шоай балха говзал тIа-тIа кIоаргагIа йоазара тIаккхуш ба.

ХIанз Череление хьалъеча компрессорни агрегатаите кIал пардаш йоахаш я бригада коллектив. Цхьацце йола моттигаш нийсалу поставщика бехкагIа бетон шийй ханнехьа хьа ца кхоачаш. Цхьабакъда, бригадера цхьаккха гIишлонхо хилац деш хIама а доацаш Iохайна эрIаш, кхыдола гIишлон балхаш деш хул уж, гIишлонхой массехк профессе дика хоаш хиларах вIаштIехьдоал цар из. Цоа боккха пайда боала, цкъа дале, хьекIдаш дола болхлой алепи кIезиглац, шоллагIа дале, производственни къахьегамен дисциплина телхаеш цар, хьабе болх хилча а из бе хоеш хилча.

Укх гIеххьарча хена бригадин подряд юкъейоалаьй чиеа Iумаре шийй коллектива балха юкъе. Цхьан наркдагIа алапи ийду бригадерча гIишлонхоша, хIаране къахьегаме лоецаче дакъа коэффициент ларда а лувцаш. Цудухьа бригадера къахьегама дисциплина чIоагIъенняй, цунца цхьана гIишлонхоша деш дола гIишлон-монтажни балхаш дангарадеша дукхагIа хул.

Л. СЕМИН,
«Оргтехстрой» треста инженер.

СУРТА ТIА: бригадир I. Точиев задани луш ва шийй вешийн мехкарашта ТочиевгIар АсмаIа, Фардоаса, Розайна.

В. ДАНИЛОВА сурт.

Ленина орден лелаеча «Грознефть» объединене информационно-вычислительни центре оператор йолаш болх беш я Золотова Галина. Коммунист ше хиларах тарра, кхычарна шийтара хьокхам телаш къахьег хьалхалаттача оператор.

Галинас хьинаре дакъа лоац коллектива юкъарча вахаре а. Из я халкъа тIахьожама группа член.

СУРТА ТIА: Г. Золотова.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ШАРШЕВГIАР ЖА IУЙ ДИНАСТИ

Шелковской районерча «Коминтерн» яхача колхозе диткъа тха дола жа доладар ШаршевгIар жа Iуй династеца дувзаденна да. Шозткъе итт шу совгIа ха я цу династе дас Шаршев Янбултана цу бовхаме жа леладеш хьавоагIа. Цун лергагIа вода цун кхо воI, иштта болх цар къонгаш.

ВоккхагIа волча воIа Магомбета тIом хьалехьа, кхуш воагIача хана яйзай жа Iуй къахьегама башхалонаш. Вера хана даьна новкъостал дора, кийча — жа леладер хилар.

ДIанхар шераш. ХIаьта цхьаккха а хIама дацар цо лаьцача вахара накъа тIара из воаккхаргволаш: лаьттанцарча безамах, каранйиначa гIуллакха тешаме хиларах. Цув уйлаш дила а хIара денна производстве де дезарашца, же продуктивность лакхъярца ювзаенна яр.

ТIалатта халонаш дукха йоллашехьа бояx дилла хьинаре, шийй киз-кхо ца беш а бора Магомбета, цкъаза набара йоагIа ха а я балха хуш. Дика Iангара доахар Iуп, жа заадалийтацар, къаьстта дика хьожар жега уж дахкача хана, тIаийду декхараш кхоачашдора.

Дукхача шерашка тьаьнала къахьегаргIа, балха хьокхамаш лакха хиларгIа тийннад цунна доккхий правительствени совгIаташ: Ленина орден, Къахьегама Цеча Байракха орден. Дукхаза тийннад цунна ВДНХ доакъашхо хилара дипломаш, сийлен грамоташ, чакхе совгIаташ.

Болаш ба доккхий толамаш а дахьа шоай сий даьлча, из харцахьа кхетадеш, балхах къехна боалаш, сонта боалаш а бола нах. Ишта вац Шаршев Магомбет.

Дилла а чIоагIа терхам тIабахийте ладувгI «Коминтерна» жа леладераша Магомбетага. Дуккхьал воккхагIчо яхачунга зIамагIчар ладувгIар тхьовра дена хьадоагIаш звоп хилар бахьан долаш дац из, цун бахьан да цо уйла а ца еш дош оалаш ца хилар, цо бу хьехам пайдена, хьакъалагIа хилар. Из хов «Коминтерна» колхозхошта меттел, цу жа Iун бригаде хулаш болча цунна яхь лелаеча В. И. Ленина цIерагIча колхоза жа леладерашта а.

Ераш цхьа нах ба аьле, моллагIча кхыча колхозера балха нах тесса буташ Iаьдал диц Магомбета. Цо беррига а лерхI новкъостий, доттагIий, дика лоалахой. Боахаме массанена а ховш да из саг тешайе хилар: сагото къахьача сага оарцагIвала кийча ва, хало тIаьттачоа гIо ду, дика хьехар ду.

Магомбета зIамагIа вола воша Нурмамбет а хьалха ваьлар жена тIехьа. Цун къахьегама биографи дIайоласлар 28 шу хьалха «Коминтерна» колхозе, воккхагIа воача вешийн бригаде дIайцача. ЗIамагIача саго де дезаш хинна гIуллакхаш а царар башха чоалхане дарех — бокха боаца жа Iуй боахаш жа дакхача дIабахьар. Кхычарца цхьан бIарг кхоабар бурунашка гIолла додача жа Iулага, шена дикагIа йола дагIенаш херша Iомалора. Цу хана хилар цунах жа леладер, хьахилар профессена ма эшшара йоли оамал, лоIам, дегIа низ. Цул тIехьагIа воккхагIа волча жа Iун кхоалагIа, кулг хинна дIааттар, тIаккха — воккхагIа вар. Цу хана дена колхоза дикагIа вола жа леладер лоархIаш ва из.

Каст-каста дагаух Нурмамбета:

— Дукха ха хьалха оалар тхога дас, атта наьнъаш леха ма гIерталаш вахаре. Ма бакъ а лийнав-кх из! Из уйла хилар тха а. Болх беча хана цIаккха а хиннавац со, хIамах бIу къожабеш, юхагIерташ. Атта бац аз лаьца вахара никъ, амма — дог хьоасташ а сий долаш а ба. ХIаьта со чIоагIа раьза а ва цу гIуллакха.

Нурмамбета хов, жа Iуа продуктивность жа онда хиларах тийша хилар, хIаьта жа шоаш царна деча гIуллакхага хьекха хул. Цудухьа цо дилла терхалдеш хIама да жа доажадар. Аьхкий, къаьстта аьрхI лоаллача хана, бус мара доажадац цо жа, ма эшша хул жена хий.

ТIеххьарча шерашка дахкача жа Iуа леладеча цун бригада хIара бIаь жийна тIехьа 120—125 Iаьхар кхебу, хIаьта цхьан устагIаш тIара 6,7—6,9 килограмм тха доах. ДIаяха пятилетка тIеххьовчашбир бригада Iоахарий кхедара а тха дахкара а. Лакха да укх шерара хьокхамаш а: новноех къоастадеш 110 Iаьхар бар хIара бIаь цIенача жийна тIехьа, даьккха тха устагIана 6,9 килограмм йолаш да. ШаршевгIар эггара зIамагIчун — Юльмамбета 42 шу да. Ткъаь никъ шу да из жа Iу вола. Бурунки даьгIенашкара хIара наьнъа танкат довз цунна. Укхаза лайзав из бер долаш, укхаза кхийннав. Укхаза корабаьб цунна шийй вахара никъ, Iоаьл жена гIу лахк дара балха опыт, ше каралаьца гIуллакх дезаш ва.

ВIалла раьза вац Юльмамбет хьекха болх беш боацача жа Iушта. Шийца болх беш бола новкъостий шоай беррига низ тIа а ухийташ къахьегаш хилар дезаш ва из.

Аьхкий жий кхаба хала да: дийнахьа йайха я, Iоахарий дахк. Дукхьал гурахьа мара тоалац дахка жа. Июль бетта Iоахарий тIехьара къоастадича деиз дийнахь а бус а даьгIенашка леладу Юльмамбета нана жа, дикагIа йола моттигаш херга а херзаш. Цудухьа ньхачарел ондагIа да цун жа Iуа, Iа кхераме дац, хIаьта деба а дикагIа деб цун жа.

Юльмамбета чIоагIа бехктокхаме хеташ кхоачашду воккхагIа волча жа Iун декхараш, даим лакхъю цо шийй образовани хьалха латта опыт Iомаю. КхоалагIа шу да цо Iоахарий Социалистически Къахьегама Турпал волча Н. А. Эсмухамбетовгара хьаийцача нашарно-базови методах кхеду.

Жа Iу хиннав Юльмамбета воIах Акмурзех а.

ШаршевгIар шоай низ ца кхобеш беча балха а цар даьхача толамий а лакха мах а беш, «Коминтерн» [redacted] колхоза правленей парткомои решенин яьй къахьегаца шоай сий даькхарий портретни галерея йойла, аьнна. Цига хьалхарча моттиге хурга ШаршевгIар сурташ.

Е. ФАРНИЕВА.

Цкъа яздаьчох цІаьхха а

...МОТТ ТИЙТА

У КХ шера 15-чу сентябре газето араьккхар «ГІулакх ши-шеrlа тоьделар дог доьхаш» аха критически корреспонденци. Цу тІа дувцар Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза хьайбай боахаме нийсдаьйтача цІенхаштарча кхоачамбоацарех.

Совхоза фермашка шура кІезига яххера бахьанаш токхаш, корреспонденце автора белгалдаьккхар, цига къахьегамен производственни дисциплина лоха йолга. Масала, кхоалагІча шурий ферма дийнахьа 13 сахьат даьлларца хьайбашта доакъар деннадацар, царна лертІа Іунал дацар. Доахан чулатте корпусаш антисанитарни хьале яр.

Совхоза цхьоалагІча а кхоалагІча а шурий фермашка уйла ца еш, тесса дитадар наьха бахьацара безам совбаккхара дешаш, вІаштІехьдаьхадацар наьха селаІара хьалаш. Шинна а ферме, сагІ чувала йиш йоцаш доккадинна уйнаш долаш, вочча хьалашка яр цІе уголокаш.

Хьайбаш лелаярашта юкъе социалистически хьа йоартара гІулакх а тесса дитадар.

Цул совгІа, корреспонденце автора белгалдаьккхадар хьайбаш Іенгара декара, № 2, йолча шурий фермагара дІайиккхача, вокх фермашка геттаре а эсала кийчо вига. Фермашна тІадоагІа наькъаш дехе дар, коашка лостам баьбацар, духкагІйолча корпусашта хьалхашкара майдаш еза, кІоагаш доахнаш, кхыметтал тракторащ тІайоагІаргІйоацаш дар.

Материал араьлинна цхьа бутти дий дий даьннача тІехьагІа редакцега, парте Урус-Мартановски райкома хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова куьг тІа а долаш, жоп дера. Цу тІа йоахар:

«1983 шера 15-ча сентябре «Сердало» газето тІа араьлина «ГІулакх ши-шеrlа [redacted] дог доьхаш» аха материал парте райкомо тІадиннарегІа йийцай «Гехинский» совхоза партийни комитета заседане. Цу тІа дувцам хинна кхоачамбоацараш бохьийнад. Сихха де мел дезар даьд хьайбаш кхаберо эшаш дар кийчдара, санитарни хьалаш доагІача бесса хилийтара, хьалхаэттача доаркей опыт дІайовзийтара, хьайбаш лелаяраште лертІа селаІара хьалаш вІаштІехьдакхара. Хьайбаш Іенгара декара помещенеш кийчъяра балхаш сихдаьд.

Кхоачамбоацараш нийсдайтарах бехке хиннараш партийни бехктоктаме эзаьб.»

Кхетаде хала дац тІагІоллара, фермане яздь из наькат долга. ХІана аьлча, фермай болх товбаре фу даьд ка йиш яц из Іодийшача. Юкъера а, малаш бе уж партийни бехктокхаме эзарш?

Цудухьа, цу совхоза малагІа хувцамаш хиннад цІаьхха а хьажа лаьрхІар редакца.

Бокхьалдар аьлча, шоалагІа совхоза фермашка хьежа воаш, сана чІоагІа лоаре цига гІулакхаш диначІа оагІорахьа хувцаденна хилар. ХІьата хьалкагІа сайна бІаргадайна хинна сурт цІаьхха а дуккхьалъэттача геттара хала а кийттар.

Эггара хьалха со кхоач № 1 йолча шурий ферме. Къа я хьайбай рацион. ДуккагІа царна дІателар силос я. Из е во я. Бакъда, наггахьа ча а барде а юкъейоалаю рационе. ХІьата шура тІехзетийтара чІоагІа лоархІаме йола белок духкагІа йоалла доакъар телац. Доахан а Іаьсий а чулаттача хьайшка чувале йиш йоацаш бІаха яр. Корпусашка гувнаш а даь леттар кхо.

— ШоллагІа кІира да транспортераш еза летта, — яхаш дувц ферма заведующе Бадалова Амината. — Совхоза кулгалкошка оаза хІара дийнаьыь дІа це салаше-м дац из, амма, уж тоарра новкъостал дац тоама.

— Уж оарцагІбоаларга хьежаш кхы а ши кІира деккта дезаш хуле фу дергда оаш! Кора рамаш кхь а яьха, транспортераш тоаярга а ца хьажаш кхо арахкосса вІаштІехьдалоацей шун?, — аьнна аз шийга хаттар диче Амината аьлар:

— Доаркаши скотникаши из болх бе раьза бар, нагахьа санна шоашта цох кхы а ахча яздоре.

Ахча яздоре... Шийна тІадилла декхар цІена кхоачашдар, шийх тийшача хІаман бала ккачар, бехктохкам кхетабаш хилар. ХІара сагах яхха езеш йола уж хоза оамалаш «ахча яздаьд» е «хьаьдадац» аьнна лелаеш а лелаяза эргйоацаш а я. Шико яц, этта дац иззал кхо дІахосса, хІьата фу дергда транспортераш болх беш ца хилча. Иштта лоаттадергда из? Уж маца тоаю а мича хов. Деррига дІадаьлча, сага шийна а эзделца мичад ший балха моттиг бІеха йита дІаваьр!

Ферма кох геттара бІеха яр. Доахан дийнахьа аралоаттадача майдашка «тонхораш» а аьгулдаь петтар дукха кхо.

— Аз фу дергда цуна, бульдозер тхона ца луш хилча. Из тхога хьеялча цеІ дергда их, — йоак Амината.

Мел эшар хилча, цхьаккха хала ца хилча, тахан вай ер къамаьл де а дезаргдарийхьаргІ. Хьалхашка этта моллагІа а проблема къоастеш, хьакъал а низ а дІахховчаш хила еза коллективан цун кулгалхои.

— ХІана аьлча, деррига а мигала оаркхо тІа а диела хьа мича даь. Цудухьа хІаравар ще токдала веза эшам дер хьалака, болха тІа нийслу кхоачамбоацараш сихха дІадаха.

ХІанз а кийчъаь яккха гаьна я укх Іай доахан чулоаттаде дезаш ферма ши корпус.

ТІаккха фу даьд хьайбаш лелаяраш селаІара хьалаш вІаштІехьдакхара?

Цу хьакъехьа а цхьаккха хІама хувцаденнадац. Болх чІагІ баьннача тІехьагІа селаІа моттиг яц. Хьалха санна, ткоб, маІараш, корчш дета яьтт цІа уголок. Даьсса пенаш мера чу хІама яц.

Дукха хІама эшац из кийчъе. Дика дІатохавелча, шин кІира бе болх а бац. ХІьата ферма а совхоза а кулгалхой цу гІулакха дукха сагота боацигга гуш дар. Из да, баркІ шера йистекхха це могаш ферма кох хьеш йоккха шурий санпропускник леттара баьхьи а.

ЦхьоалагІча ферме бІаргадайнача тайпара сурт дуьхьалэттар сона кхоалагІча шурий ферме а.

Ферма заведующе Хасуев Йоахьап а совхоза кулгалхоша а шийна керда транспортераш аьлерга, кхо лостам бе бульдозер хьайтарга хьежаш ваІаш ва.

ХІане а кийчъаь хьиннеу ферме цІа уголок.

Совхоза шура ккхар дукагІча даьхе тийша де кхоалагІча ферма балхах. Бакъда, хІанз укх сахьате, коллективо пачхьалкхенга шура йохкаре план кхоачашъера совхоза дукха новкъостал дац. Планага йоагІача 12 тони кІеззигагІа шура ехкей цо 10 бетте, цул совгІа, тІа-тІа кхы а лаьгІлуш латт из. Юкъера дІалаьрзІача дийнахьа хІара кхоабеча Іеттегара 3,5 килограмм мара ехкац цига.

— Хьайбашта дІадала тайп-тайпара доакъар ца хилар де цун керттера бахьан, — яхаш дувц Йоакъапа. — Массаза а доахенна дІателар силос я. Укх тІехьарча хана ча хьатІенхатьа доледаьд тхона. Кхыметтал кхоь-бІь бутт баьннача Іаьсешта а духкагІа дІателар силос я. Из геттара во а я. Хьалхарча шерашка ферма юкхе леттеш кІезигагІа деле а 12 аьла эргІа кулер. ХІана цаІ а дац. ХІьата йел къаьстта чІоагІа ма эший Іаьсешта. Шура духкагІа яниза Іатаь тІехьарча баркІ шера Іул тоадара цхьаьккха хІаме це [redacted]

ХІьата цу тайпарча хьалашка а шеай деккараш массаза а дизза кхоачашдеш хьабоагІа доаркаш бе цу ферме. Иштта, хІана хІара кхоабеча Іеттагара дийнахьа аккала килограмм шура йоакх Дудаева ПьатІамата, Мажиева ТІауса. Вешта аьлча, толам баккхар эггара хьалхагІа тийша да нехаш шоаех. Цу тайпара доаркаш духкагІа хургбар ферме, нагахьа санна цар опыт къмарна дІайовзийтара уйла йоре.

Цу шин ферме бІаргадайначоа тара дацар совхоза № 2 йолча ферме хиннер. Гуш дар ер да волаш «хов» долга. Доахан чулаттача корпусашка цІена яр. Ерригача транспортераш болх бора. Хоза лостам бе да ферма хов.

— Мишта вІаштІехьдаьннад хьа, массанахьа нигта хоза лостам бе! — хатт аз ферма заведующега Пихаев Русланега. — Вожаш-м шоашта цу гІулакха бульдозераш йагарга хьежаш ма багІий.

— Хьежаш Іохейна вагІаза даре тха ферме а хургдар кхычехьара хьал. Ахки уйла йир оаза Іан кийчо яра. Бульдозер кхыча балхашкера мукъаьлча цхьан сахьата йийке а ехар оаза.

ХьалзагІа ийч а дий мара дІалац цига хьайбашта доакъар. Йол кІезига йолга кхета а деш, из чаца вІашагІхьаь мара дІатевац хьайбашта.

ЛертІа лелаю хьайбаш лелдераршта юкъе социалистически ехь. ХІара дийнахьа баьча балле итогаш ю. ДикагІа къахьегараш материальни а моральни а белгалбоах. Хоза кийчъай цІе уголок.

Цу тайппаре, цхьоалагІчен кхоалагІчен фермай кулгалхой дикагІа йола опыт Іомае гаьна баха безац. Из царна лоалаз я.

СЕНТЯБРЬ бетта «Гехинский» совхоза сайна бІаргадайна сурт цІаьхха а дуккхьалъэттача бокхьоаца тийшар со газето араьлинча критически материала совхоза йийца йоа цилгах. ДІатехича из иштта хила а хиннадар. Кхыметтал, цу тайпара материал газета тІа кепатехха хиннейий а хьар ухаза.

ТІаккха, мишта нийсденнад парте Урус-Мартановски райкома редакцега цу тайпара жоп дайтагІа?

Из хаттар аз дир, совхоза фермашкара ваьнна парте райкома кхаьчача, цун хьалхарча секретарага А. Д. Кагерманоега.

— Аз из гІулакх тІадиллача райкома болкхоше боккха тийша болх баьб сона, — аьлар Алхазур Денаевича.

«Гехинский» совхозерча кхоачамбоацарех дувцаш хинна корреспонденци парте Урус-Мартановски райкома дІайохьийтача зана редакци дог доезаш яр цо цу тІа дувцар кхоата болаш тоалааргдаьнарга а болх тоабара да дезар дергдинарга а. Цхьабакъда, тІагІоллара, формальни жоп даларе а — цхьа бутт (!) ха няшар парте райкома. ХІьата газета тІа дийцача хинна кхоачамбоацараш дІадахара цо совхоза кулгалхой оарцагІбаьхабелара, цу юкъе уж дерригаш дІа це доагІа а, Іалаьмата дукха хІама дайхургдар фермай хьайбаш лелаярашта оасаре къахьега а лертІа селаІа а эше хьалаш вІаштІехьдоахача.

Дукхьал цу цхьан факто шера хьаькхт района кулгалхой хьайбай боахам дегІабоалабара проблемашта духтІабоала, уж къоастаяра йоагІаш йола йейихо а дукха сагота боацигга, хІьата цо, бухсоццача кхаьчача, кІезиг-дукха хьайовзийт районни партейни организаце балха стиль а метода а.

Хатаргахьа, гІулакх иштта лелаяргара хьадоагІаш де район хьайбай боахам дегІабоалабеча этта хІанзара хьал. Масала, цхьайттахагІча пятилетка шин шерен итт беттан районо пачхьалкхенна дІа ца пуш йиссай 1102 тонн шура, 1518 тонн дулх.

ЦІенкашта уйла е езаш а района кулгалхой оарцагІа бала безац а хІама де из, кхы ха дІа а ца йоийтача...

Х. ШАДИЕВ.
«Сердало» газета спецкор.

Дикача нахах

Къоначарна накъайоал

Йоккха я Нохч-ГІалгІай аптекоуправлене аптечни складе коллектив. Бакъда, тІаьзи яхх приемни отдела заведующа заместитель Сафиуллина Равшания ца йовзаш саг укхаза шоана хоравоагІа. Мела сий ду цун, лоархІ, дег тІера дукха эза.

Сий ду цун, ший вахара ираз наха эшаш хилар цо поагІлендаь.

МалагІа чкъ хоржаргбар наха са духкагІа эшаш хургйолаш? Из хаттар дар Равшание, кхуаш йоагІаш шийна кьаяхашка оттадаьр. Цо лоархІ медицински болхло хила. Берий хана деиз а Равшания дего дукхагІа тІаьзаш яр из професси. Сенца дувзаденна дар из? Цу хана из аьхача Казань яхача городе а дІахоачар бирсена тІамо йита пераш. Укхаза уж белгайоалар тІом тІа позабаь, цо дегІаца цхьаьцца ейп дита, цамогаш боле нах дукха хилярца. Тоьааш яцар молхаш, медикаменташ. Цига лаьрхІар Равшанияс ферма цевт хила. Из деша отт Казански фармацевтически училище.

1957 шере толама училище чекх а яьккха вахаро из нийсйоллийт Нохч-ГІалгІайче. Дукха ха ядлахь йоІа езалу Грозный, укхаза корабоагІа цунна дукха дика новкъостий.

ЛоархІ из коллективо ше хержа професси дукха еза.у, шийна тІадилла декхар бехктохкаме хеташ а дог лаза а кхоачашдеш хиларах.

Аптечни складе ше йолх бече юкъа Равшаниясе кІоарга Іомаьий балха говзал. ХІьата ший балха опыт, знанеш шерагІа дІайовзийта гІерт къоначча фармацевтайта. Дукха къона специалисташ хуп из йолча практике. Цунгара хьаьзе, Іомавала хІама долаш сага из. Иштта лоархІ дукха за йоацаш Грозненски медицински училище чекх а яьккха хІанз аптечни складе болх беш йолча Косьмынина-Романова Варвас. Дукха хІама хьайдаьд цо ший хьезамча опытах.

Склада коллектив, дукхагІча даькъе къона я. ВоккхагІолча новкъоста аьнна дош лоархІаме да укхеза. Цудухьа Равшаниеца дагабеле, шоашта ца ховр хетта, шоай дег тІера бале ходабе, наьнага санна ух къона болелой. ХІьата тийша хила мера везац, цо шийна тІаьвенача хІара сага ший низ хьаькъали дІахоаччача бесса новкъостал дергдоле а харцахьиначоа кхетам лургболга а.

— Сона-м хац хьона из оацаре айса фу дергдар а. Коллективе чІоагІа эшаш, накъайоалеш сага я из, — аьлар Равшания юкъера приемни отдела заведующаяс Т. Полушкинас.

Иштта, дег тІера доагІача дІайийзача дешаца дувц цох коллективе духкагІболча болхлоша а.

Ираза вахар да цун дар: дика дезал, база болх. Дика къахьегарах администрацес массеза хаза баркал аьннад цунна, тийннай сийлен грамоташ.

— Сенах летт сага ираз, — аьнна аз шийга дайча хаттара жоп а луш, Равшанияс аьлар:

— Наха эшаш хьо вале, тІаккха ираз долаш ва-кх хьо.

Чоалхане дац цо денна жоп, цхьабакъда, харцде а йиш я...

Х. БЕРСАНУКАЕВ,
юрисконсульт.

ПОДЗОЛ ДЕХЬАРА

Социализма мехкашка

СРВ. «ГІаттам болча сарнакха» шин тхьаьнле — Къулба - Малхбоалех Азе доккхагІдолча «Тханглонг» хиъча тІаьхо — вІашагІхеттар ЦІеча хин къулбехьарен къулбеседехьарен ши берд (сурта тІа). Из вІаштІехьдаладар йиллача хилал ши бутт хьалха.

ВИА—ТАСС сурт.

Вьетнама тІаьш

Ши километр дІаьхача «Лонгбьен» яхача тІаь тІа гІолла дахар тхо дукха хІама ца эшаш сахьата. Ца хаддаш шорттига йолх грузовикаш, автобусаш, «Жигулеш», УАЗаш, мотоциклаш, мотороллераш, хІьата кертеръяраш — велосипедаш. ЦІеча хи тІа гІолла готтача — БелАЗ йохалургьаш — тІаь шинна а оагІорча наькъаш тІа гІолла. Ханойцашта йола правила я нагахьа санна хье сихача гІулакха водаш вале, хІьата хьалха хье «Лонгбьен» а але, сахьат — цхьа сахьати ах сахьати хьалха еравала. Вай бІаьшере йолленнача хьалхарча шерашка Александр Гюстав Эйфеля проектагІа тилла из тІий вьетнамски столица а цунна гарга ядача провинцей а транспортни системашта кхоачам беш доаца дукха ха я. Ха йиш а ярай цІи хезача французски инженера ше туллача тІаьна селла кхагІоттаргхилар. СРВ транспортен наькъийн министерстве кийса цифраш елар сона: 15 эзарнега кхоачаш [redacted], 100 эзарнел совгІа тІаш вода саг тІехвоал дийнахьа «Лонгбьен» яхача тІаь тІа гІолла. Цхьа двигатель болх ца беш сецача — дукха сахьаташ доахаш никъ къоалалу, сихха де дезаш хинна гІуланхаш ца дезш дус. Нойбай яхача столични аэропортера самолеташ дІайолх. ЦІеча хи тІа маьлхе латтача пассажирашна хьийме кІорда а дай.

Американски агрессораш эшабаьчул тІехьагІа дукха тІехьатетта йиш йоаца боахама проблемаш, цу даькъе транспортни яр а. Къестае республика йиш йола ха дьатІа а кхаьча, реконструкце проекташ хьахилча, хІьата долча бесса аьлча, ханойски транспортни узел керда хьаяра, машиначьаш шердаре проекташ хьахилча, хьалхашна эттар ЦІеча хина бомбежкаша чоннаш аьча, дукхаза юхаметтаувттадаьча «Лонгбьена» гІонна керда тІий тиллара проект. Иштта тилла доладир «Тханглонг» яха тІий.

Тханглонг — хІанз Ханой улаача моттиге иллача Вьетнама къаьнарча столица цІи. Из хьахиларца дувзаденна хоза легенда да. Вьетнамски паччахьа Ле Тхай То, дувц цо, мехка ара а ваьлина ший керда столица Іойилла моттиг лохаш лелаш хиннав. ТІехьа Іалаьмате хоза кийчъенна свита а йолаш хинна паччахьа ЦІеча хи йисте гІолла водаш, хи чура хьараьлннай тхьамаш доза дракон — легенда яхачох хьаькъала, низа, хозала символ. Из дика а лаьрхІа, паччахьа аьннад цигта хи йистте город а юллийла. ХІьата цунах гІотташ латтача Дракона — Тханглонг яха цІи а туллийла. Ийс бІаь шера, яха бІаьшере йолаяллалца, лелаьй вьетнамски столица из цІи.

— Халкъа юхахьахилара цун дІахьалхашнахьа ахара, цун кердача коталоний символ я тхона Тханглонг, — аьлар сога сона хьеш латта гІашло йовзийтача мостостроительни комбината отдела начальника Хоанг Ке Вина. Ах сахьатал кІезигагІа ха мара езац Ханойна юкъера волавенна йоккха гІашло хьалъеш латтача кхача. Сихха шоай гІуланхаш деш лелаш я самосвалаш, чунйина балхаш деш я кранаш, гаьна тІаь тІа гучалелх электросварка сийгаш.

— Къулбаседенгахьара лоархІаш хилча, ийслагІа йола пролет я, — кхетаву со гІулакхах Хоанг Ке Вина, — хІанз балхаш эггара сихденна участок. Цига из йолаш латт керттерча ферма монтаж, — вІашагІхотташ латт тІаь къулбехьарен къулбаседехьарен доакъош.

Тилла а даьнна болх бе доладелча, из хургда 1983 шера аьхкий, тха мехка меттал, ерригача Къулба-Малхбоален Азе а эггара доккхагІа дола тІий хургда укхаза. Пхи километра ах километри — иштта да тІаь дІоахал; цул совгІа кхы нко километр да тІаьна тІадолла бетонни наькъаш. Ши ярус хургъа тІаь — лакхерча яруса тІа хургда йиъ ряд йола автомобилашта дола наькъаш, гІаш лелача наха йола тротуараш, кІалхар чу тІа — ши машиннкь, велосипедистий наькъаш, — № 1 йолча дерригача къаман наькъа лоархІаме эсено хургъа цунах. Цо вІашагІъювзаргьа Вьетнама къулбехьен къулбаседен. Ханоя керттера кварталаш тешшаме ювзаргьа цун хил дехьарча дьаьнаца Зеламоца. Цул совгІа, архитектораша дагалаьцачох духхьал цу оагІорахьа, тІий уллача оагІорахьа, дегІаукхаргьар СРВ столица, хІьата цхьа ха яьлча «Тханглонгана» геттара юкке дІатІа гІоргьа города кварталаш.

Амма из дерригa а хІанз укх сахьате доапаш дале а, кастта хургдола хІама да. ХІьата тахан тІий туллаш боахкарий ворхІ эзар сагах латтача интернациональни коллективана дагалаттар тІеххьарча пролетий монтаж гаргтарча хана яь яккхар да.

Укхаза тІаь тІа йира сона болхлой кулгаш хьаьлъеш йолча гІашлон эмблема тоІладь вІаша кулгаш а лаьца латташ ши саг, юкхе эрсийн вьетнамски меттала даь йоазув да: «Тханглонг — доттагІала тІий». Ши маІан долаш я эмблема — ЦІеча хи ши йист вІашагІъюкзар, Советски Союзен Вьетнамен халкъашта юкъера цхьоагІон доттагІала. Карарча, вьетнамски кхоалагІча пятилетке экономически Іилма-технически даькъе шин мехко цхьана леладеча гІуланхий эггара лоархІамегІарча ях йоалаш латтача объектех цаІ я «Тханглонг».

Вештта саг гаргга ва уж укхаза СССР духь-духьача милІнгашиара бахьиз советски специалисташ. Группа тІум лархІа еаш бе вІалла дукха ха а йовцаш латвийски столице Даугава яхача додача хина Іалаьмате дика вантовн тІий туллача дакъа лаьца Ритера бахина «Мостострой-5» яхача треста вокалаш. Іалаьмате оасарле, шоаш беча балха бехктокхам лаккха хилар кхета а деш этта доацача, шоаш белаза долча хьалашка къа а хьегаш, интернациональни коллектива керда къахьегама котало гарга уэо цар, советски вьетнамски халкъий доттагІал чІоагІ а деш.

Пхийтта шу хьалха, американцаша Индокитайна духьала агрессия аьча шерашка, вьетнаме волаш ваьлир аз Тханьхоа яхача провинце Ма яхача додача хина иллача «Хамжонг» яхача тІехтурпалах Пентагона электрон [redacted] лаьрхІадар «Хамжонг» яха тІий дохадара кхоачам хургба хІараяр 500 килограмм а йолаш йола 60 бомба хилча. ХІьата тхьо вылет е мара а езаргьаьц цу гІуланха аьнна. Деррига дозал йиъ эзар тоннал соадоалаш йола бомбаш американцаша йийттача а ше лорадерий депал мела ца хош бараша еча прогнозех дела а делаш котало яккха гІо деш лаьттар дукха човнаш хинна а Іургаш даьха а дола тІий.

«Тханглонг» туллача водаш сона дагадера «Хамжонг». Кхыйола маьрша ха я хІанз Вьетнама лаьтта йолаеннар, керда деккараш да республика кхоачашдераш. Амма турпалаьа тІех тІа гойте а, къахьегаме гойте а турпалал я. Со «Тханглонгара» дІаводаш, къона ши вьетнамец ховлар ферма мостовой тІа кулгаца яздь плакат дІачІоагІдеш: «Оаха моарцал доххийт № 12 йолча комплексни бригадага а цун бригадирага Нгуен Хай Даога а — социалистически яхьа турпалашка!»

Алексей СЕРОВ,
АПН спец. корр.
Ханой-Москва.

АПН корреспонденташа хоамаш ду

«СЕЛХАН—ВЬЕТНАМ. ТАХАН—ГРЕНАДА. КХОАНА—ЕВРОПА?»

8 сахьат даьлча йоалуш йолча бундестага заседанешка наггахьа мара гулбенна бац цу дийнахьа миссел дукха лаьхера чинаш дола нах. Заседане хилале хьалхха цхьаьниахьа хийцар деп повестка. Из ца дича сацийзар «баьццарчар» фракци. ФРГ парламента йийцар дунен тІа эггара зІамагІа йолча пачхьалкхенех цхьаннена Гренадина духьала США герзаца яь агресси яр.

«Из дар хІанз вайна эшаш хиннар», — яхаш латтъаш бар христианско - либеральни правительственни коалице депутаташ. Федеральни правительствана йола проблемаш-м из ца хилча а кхоачамболаш ма йий хІанз. Малхбузен Германе бахача нахах 70 процент официальни Боннагара дІадехаш ма бий, «Першингаш-2», тхьамаш дола ракеташ ФРГ территоре тІа дІа ца оттаяйтар. ХІьата из да консервативни низаша антиядерни духьаленаш юкъетоха гІерташ шоай хур дешехьа хинна хІама. Кхоачаенна йоалаш латт Женеверча переговорашка американцашна лийца позицеш хьалоацаш йола правительства «аргументаш»: кхийттаб американски ядерни герза духьала бараш Вашингтона «кердача предложенеех», хІьата бе боагІча тайпара мах баьб Москва компромиссни решенй е кийча хилара. Ракеташта духьалара болам дагаболаш бац ше правительствана лоатташ давлени мелъе, кийчъеш я «довооруженеца» духьалара керда массови демонстраци.

Цу хьалашка бундестаге викалаш болча партешна а федеральни правительства а тарцахьа лаьрхІар США тІемаца Гренаде чуйхар, хІьата цу мехкара беррига «кхыча мехкий бІу» арабаккхар дІа а дийхар. «Іаьржа ди, НАТО катастрофа» лаьрхІар октябра 25-ча денах — США агрессе хьалхарча денах — СДПГ правлене президиума члена Ганс-Юрген Вишневске, «хІана аьлча вай эггара лоархІамегІарча партнера чІоагІа толхаьй дунен халкъашта юкъера бокъо».

Чоалхане хьал нийсденад бонски официальни гІоларашта. Атта хургдац царна дІахо йодача хана Гренадина духьаларча агрессе чулоацам къаьгга хьагойта йола США политика хьалаца езаш хиларах нах тешабе. Общественностах лочкъаде йиш яц, «дунен халкъашта юкъерча кхерамзлении демократен йоакхо ю ше» яхаш доаца бахьанаш а кхуалаш. Вашингтон фунагІдь а кхычо пачхьалкхенаштен халкъаштен цар хьашташ вІалла тервал а ца деш, ший диктат начйолла гІертар.

ФРГ политикаши общественности кхетадеш я, агрессе де лерхІаш дар духьал Гренаде лаьтта строй хувцар хинна Іеш ца хилар. Укхаза дагалаьцар да Центральни а Къулбехьен а Американера кхыдола халкъаш кхерадар, деррига къамий мукъадолара болам бохабар. Цунца дувзаденна къаьстта маІан долаш дар, консервативни американски администраци, хетаргахьа, цІаьхха а лерхІаш я, оввлаш социальни кийсхо ца хилараха экономически тІехьадисаряхи доахкаш йола революционни волнениш низаца тоІалургъя аьнна, аьхача СДПГ правлене члена Хорст Эмке даь дерий. ХІьата цунах бола бехктокхам тІадаттар духхьал США я.

Цхьаькка хІама а да Бонне дагадоаллаш. Американски агрессе гуччахьа де дагахкоабеш дар да НАТО блокага гІолларча США союзниккий дисциплина чІоагІъяр, шоай моттиг мичай, царна дІахайттар. Ше даьча гІулакхо, кхыметтел малхбузехьаре правительствашта тІехьа, берригаш эгІазбугаргхилар ховшшехьа белгалдоах «Франкфуртер альгемайне», лаьрхІар Рейгана, Америка союзникашта урон ялара а ше кхаяргйоацнага дІахайтара а гуччахьа герзаца юкъегІорта еза ха хьатІакхаьча.

Хетаргахьа цхьаккха а вусаргий хьогІ Бонне, из дІаоттадара йола кийчо Федеративни Республике хІанз яь йоалаш латташ дола керда ядерни герз, Гренадина духьала аьча агрессе цІаьхха а хьахьекккача тайпара, цхьане а хьашташ лархІа дагавоацаш волча США президента мукъагІа хургхиларах ше кхийттача, са фу гІулакх да цунца аьнна хетаргдола саг.

«Нагахьа санна США тхоа цу хьакъехьа информаци ль яларе, оаха могадергдацар интервенци йолаеь», — аьнна лаявлени йир бундестаге кхыча мехнашцарча гІулакхий министра Ганс-Дитрих Геншера. Амма Вашингтона дагга а дехадац Боннага а ший союзникех моллагІча кхычов а фу хет ха.

ХІанз цІеньенна дІайоалаш латт малхбузенгерманийски территоре тІарча хьалхагІа дІатоха лаьрхІача ядерни герзах пайда эцара ФРГ правительствагара бокъо эшаргьа американски президента, аьнна хеташ хинна тІехьара иллюзеш. Бундестаге къамаьл деш, «баьццарчар» партегарча депутата Габи Готвальда укх дешаца кертагІа даьккхар машара чІоагІа ккераме йолча США арахьарча политически курсо це чІоагІа шек наьхха хилар: «Селхан — Вьетнам. Тахан — Гренада. Кхоана — Центральни Америка. ХІьата ломаш — вай!». СДПГ фракце председателя Ганс-Йохен Фогела белгалдаьккхар, США Гренадина духьала аьча агрессе бокъонца тешабаьб социал - демократаш хила езаш йолча парте чрезвычайни съезде «Першингаш-2», тхьамаш дола ракеташ ФРГ гучаоалара духьала хила дезаш хиларах.

Шеко яц, норабоагІа Федеративни Республика США тІемаца Гренадина чуйхарца дувзаденна, тешам геттара кІезига болаш из дале а, политически капитал доашта Іалашде дагабараш а. «США хьашташ кхетадеш хила дезаьй», лкхарашта юкъе илли хьалха оалаш ва Франц-Йозеф Штраус. Тарлуш да, вас хиннача, дага ца лехача ХСС керте латтачоа дагардар хІанзарча правительствана футтаре яр хилар, амма хьаькъалагІа-м дац из.

ТІадеттаденнад бонски политикаша йоакхо е езаш дараша. Американски агресси йолалушшехьа хилар итташ йолча городашка цу гІулакха духьалара демонстрацеши митингаши. Федеративни Республикерча машара тІехьара бараша тІа тІа чІоагІагІа дІадех Вашингтона агрессивни политика юхатохар, агресси сихха соцаяр. Малхбузен Европе керда американски ядерни герз дІа ца оттадайтар.

Владимир МАРКОВ,
АПН соб. корр.
Бонн.

ЛИВАН. Тир яхача городе оккупационни администраце тІаьхьа ше дахьалгІча вейбре хинна эккхаш бахьан долаш маьрша бехача нахе къинзача хьисаме низаш ле болабеннаб израильски интервенташ.

Моха дІалувцарий кога кІаьлъхха Ливана ерригa а къулбехьа мехка кхыча дехьах дІахоадаьь я. Тире а цун гонахьарча районашка а комендантски сахьат оттадаьд. Массанахьа а чухьежаш нах лувцаш ба.

СУРТА ТІА: маьрша бахача наха чухьежаш ба интервенташ.

АП—ТАСС телесурт.

США. Американски машара тІехьарбараша Малхбузен Европе американски ядерни ракеташ дІанийсъяра духьалара антиядерни кампани чаккйоаккхаш ба мехка 200 городе. Цар дІаяьйлаб хетаргахьа «Першинг-2» яха ракеташ опеална деха дІахийтаргйолча Нью - Йорк штате Сенека яхача тІема базапа дІатІабода никъ.

СУРТА ТІА: вовзаш вола берий дор Бенджамин Спок Сенекарча базана улкув тІема духьаларча демонстраце дакъа лоацараште юкъе. Кхъча 32 манифестантаца цхьана из лаьцар Іаьдалаша.

АП—ТАСС сурт.

Машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи

бахьан долаш

ЛАЬТТА МАШАР ХИЛИЙТАРА

Советски машара фонда председателан заместителтара СССР летчик-космонавтагара, Советски Союза шозза Турпалтара Аксенов Владимиргара АПН корреспондента Медведев Юре дийхар до цу общественни организацех дувцилга.

— Советски наха машар ца бохийтара лоаттабеча къовсама юкъе лоацача дахьа формаех цаI я Советски машара фонде цар шоай лоIаме дIачутелараш. ЦIенача дег тIара хьабоагIача цу болама масштаб мел йоккха я дувц, кхы мел дар ца хилча а, духхьал шер-шера цуннa юкъе дакъа лоацаш цттаи миллионаш бола советски граждавахи хулаш хилaро. Уж ба духь-духьа ханаш йийнна, тайп-тайпарча къамех бола, духь-духьа профессеш йола, тайп-тайпарча динех тешаш бола нах. Цу е вокх боарамe практически машара фонда юкъе дакъа лоацаш ба хIара советски дезал. Цунна ма дий «машара вахтайн» субботникийн чотагIа дIачутелараш, дIачуухийташ йола премеши къахьегама коллективашта юкъе сий деш дIалабьча Советски Союза Турпалашта яздаь алапеши, дукхача дезалаша дIачутелаш йола дезалий маьхаленаши, еза хIамаши...

ВIалла дукха ха яц, масала, цIи хезача советски писателa Дангулов Саввас Машара фонда совгIата советски а доазол дехьарча а искусствай деятелий произведеней коллекци енна. Цун тема я: «Ноанойх йола уйла керте чуйолаш». Полотнаш тIен скульптураш тIен ба духь-духьача халкъий ноаной, вахар лорадарa, машар чIоагIбара символ. Коллекцена чудоагIа Чехословаке, Болгаре, ГДР, Польша, Венгре, Куба боввашo болча художникий балхаш. Царца я Херлуфа Бидструпа юморескаш а Ренато Гуттузо а кисто дилла лаьна сурт а. Укхаза я грецески правительства лаьца ше цига чувоаллаш вовзаш волча поэта Яннис Рицоса Эгейски форда тIарча Макроннсос яхача гIайрен тIарча кхерий тIа IаьржакIайча басаршца дилла наьна сурт санна йола ерригаш санна йоаца экспонат.

КIезига средстваш кхачаш Советски машара фонде. Мича дIаухийт уж?

Фонда финансировани ю машар хьаллоацарий боламе дакъа лоацаш йолча советски общественни организацешта. Царна юкъе я Советски машар лорабара комитет, Советски кхалнаьха комитет, тIема ветераний советски комитет. Европейски кхерамзленаш цхьана гIулакхаш леладараи тIехьара советски комитет, кхыяраш. ХIаьта цу организацеша, хоаш долча бесса, даим контакташ лелаю шоаех тарра йолча доазол дехьарча организацешцеи, хIаьта къаьстта доттагIий бувзамаш да цар социалистически мехкашкарча коллегашца. Советски машара фонда балха цу форма лоархIам боккха хеташ да тхо. Оаха цхьана гIо ду агрессии наха даь низаши лайначa халкъашта. Доккха материальни гIо дир, къоасттадаь аьлча, Вьетнама, Кампучена, Сальвадора, Никарагуана, эггара хьалха берашта.

ГIулакхаца дакъа лоац оаха машара тIехьарча къовсамхоша еш йола йоккхий дунеи халкъашта юкъера манифестацеш IалашIъеча. Дукха ха йоацаш хинна хIамa да Праге хинна IалашIмате лоархIаме дукхача викалаша дакъа лаьца «Машареи вахараи тIехьа, ядерни тIема духьала» яхаш хинна. Дерригача дуней ассамблея. Советски общественни организацеша, цу даькъе машара фондо а, хьожабир цига шоай викалаш. Из дерригача дуней форум вIашагIтохаро финансировани йир Чехословаке къахьегамхоша шоай лоIаме гулъаьча средстваех, цар хьаьвр цу гIулакха бIарчa фонд.

Социалистически мехкашкарча доттагIашкарча тха бувзамий формаш геттара духь-духьа я. Коталон Дихьатlаотташ ера Ненко Иливa цIерагIча болгарски заводa делегаци «Молдавкабель» яхача заводе. Шин дийнахьа хьаьший хилар делегаташ, хIаьта цул тIехьагIа, болхлой специлисташ тIа а йийха, завода наIара са хоада а бaь, советски болхлой «метта дIаэттар», хIаьта из дир шоай доттагIий заводe Болгаре бахача советски болхлоша а. Коллегаша хийцар моттигаш. Цар барт бир, массехк кIирагIа пaмята хетаьча къахьегама вахте латта, хIаьта цига даьккха ахча Советски Болгарски машара фондашка дIачу а луш.

Аз хьоахадьдар шоай коллективашка Советски Союза Турпалаш дIа а язбеш, царна норма хьалхара йоагIаш йола норма кховчаш а еш. дIаяздаь ахча машара фонде дIачутелаш дола дукхача советски коллективай традици. Иштта, «Московский электроламповый завод» яхача объединене къахьегама коллективашта юкъе лоархIаш ба космонавташ Терешкова Валентинен Савицкая Светланеи, хIаьта иштта ГДР а ВНР а космос караерзаь Зигмунд Иени Берталан Фаркаши. Производственни участкашка кийчъяь я цар балха моттигаш, хIаьта царех цхьанне тIа агIа Берталан Фаркашаца космосе хинна предприяте чимпел. Из факт къаьстта са дега товм беш а лоархIаме а я. Из я социалистически доттагIлен космонавташа космосе ду балхаш Лаьтта машар хилийтара тIадерзадаь цар «Интеркосмос» гома чу цхьана ду тохнамаш шерра перспективаш йолаш а хилара символ.

Машара фонде дIачуенна ча искусствай произведеней коллекцех дувцаш кхы цхьалкха болх бисар са ца хьоахабеш. Из да са доттагIи коллеген волча летчика-космонавта Леонов Алексей дилла сурт. Цу тIа а лаьттан шар. Ма хоза хет-кх из, космосера Iочухьежача. ХIаьта фуд цу балха «Ноаноех йолча уйланца» хетаньча коллекцеца дувзадепа? Цу хаттара жоп лу цу сурта кIалхарча йоазоно — «Нана-Лаьтта». Вай йиш яц ерригача Вселеннера кхетама вахар леладеш дола из хоза дуне хIалакъхадийта. Цу гIулакха вIашагIтоха деза сурт оттадеш аьлча, Вселенной гIолла лелаш долча Iалашмате доккхача космически кема хьисапе лоархIаш долча Лаьтта бахача берригача наьха низаш.

(АПН).

ТОВАРАШ—ХАЛКЪА

БЕЛОРУССКИ ССР. Дика бувзамаш эттад Гродненски хIамаш тегача фабрикаиеи, торговле болхлоштеи, нидархоштеи юкъе. Кхалнаьха кочамаш, юбкаш, курткаш, кочамаш, костюмаш, предприяте хьийола изделеш тиканшa ядийцац, е царна рекламаци а хилац. Шя-шегIа баьннабац из толам. Баракъий ерриra а моделаш фабрика конвейер тIа ялалехьа Гродно а кхыча городий а йохкара-выставкашка йихье дIайоaзийт.

СУРТА ТIА: Гродненски хIамаш тегача фабрика арахецаш доla барзкъаш гойташ ба предприяте балхлой Лидия Петровская Ольга Сереброн.

Г. СЕМЕНОВА а А. ПЕРЕХОДА а сурт. ТАСС фотохроника.

БЕЛОРУССКИ ССР. Мински мотовелозавода коллективо ер шу доладелча гIоне планел совгIа шахьалъынкхай 2 миллион гарга сома маьха продукци. Заданел совгIа арахийцай эзар совгIа мотоциклаш дукха хIама ца эшаш цхьа эзари бархI бIаьи велосипеди.

СУРТА ТIА: дIаихьийталехьа мотоциклага хьожаш а тохкаш беш а ба. Хьалхарча влане — дикагIвола тохкамбер Н. П. Цымбалист.

В. ВИТЧЕНКО сурт. ТАСС фотохроника.

СПОРТ

«Машара совгIат» даккхар

Из совгIат даккхара укх деношка къовсаелар футболах йолча республикански яхьашка дакъа лоацаш хинна ши команда. Цу финальни къовсаме вIашагIкхийтта командаш яр «Вайнах» (Шали), «Монтажник» (Грозный) яхараш. Цу ловзаре белгала яла езаш яр дикагIйола. Нохч-ГIалгIай спорткомитета нарара нара тела кубок ихоачаргйола коллектив. Цудухьа шаккха а команда алхха котало яккха безам бар.

Из гуш дар ловзар дIадоладеннача хьалхарча малуташка а. Къаьстта а хоза хеташ гIаэцар «Монтажника» хьинар, из команда хьахинна цхьа шу мара деце а. хIанале дика толамаш даьхад цо. Цунна дола тешал да из финале кхачар. Цун толамах доккха дакъа доал команда тренер волча Р. Г. Сафарова.

Цхьатарра низаш долча, цхьатарра дика ловзача шинна а команда аьттув балаизар хьалхарча таймагIа, хIаьта а кхериме йола моттигаш «Вайнаха» наIараштa юхе дукхагIа хилар белгалдаккха деза.

ШоллагIча тайме кхыдола сурт дайра цу ловзарга хьежараштa. Шалиццаш белггала дикагIа ловза баьлар, цо хьахьекхар цар говзал дукхагIа хилар. Из гуш дар цо сихеи дикеи еш хиннача атакех. ВIашагIкхетар чаккхдала пхи минута йисача хана Джунидов Ризвана «Монтажника» наIарашка чутох ловзара хьалхара бурган. Цу бургацо котало а яккхийтар «Вайнахага».

Яхь чакхьынчачул тIехьагIа дIаделар совгIаташ. Финальни яхье котало яьккхача команда кубок дIаделар республика футбола федерацe председателa А. А. Ахильгова. Мах бола совгIаташ делар турнире белгалбаьнараштa: И. Ужахова — «Нефтяник» яхача команда вратарa, С. Эсхаджиевa — «Вайнаха» защитника, Б. Соколова — «Монтажника» полузащитника, цу команда нападающего М. Мусаевa.

Х. ГЕРИХАНОВ.

Цо Даьхе лораяьй

СийлахЬ-боккха Даймехка тIом болалуча хана Монголе лаьттача Яковлева цIерагIча 61-гIча яйгача танкови бригада чуйоагIаш хиннача 335-ча къаьсттача батальона 287-ча къаьсттача роте гIулакх деш вар Лавровский Павел Григорьевич. Шеррача профила механизатор вола П. Лавровский тIема машинашта-танкашта довгор хьатIаувзаш вар, шофер ше хиларга хьежна.

Малхбузенгахьа вай лаьттан тIа ирбенна тIом бар латташ, бакъда, даьсса дита йиш йолаш дацар вай гаьнарча малхбоалехьара доазув а. МоллагIча минуте чухьалха кийча болаш доазон дерригача дIоахалагIа латташ бар геттара дика тIема гIирсашца кийчбаь цхьа миллион совгIа сaг чувоагIаш бола японски милитаристий бIу.

Дукха бар малхбузенгарча фронте тIем тIа баха ловраш, дукха дар цар язду рапорташ а. Бакъда, японски гIаьрахой чухьалхар кхерам тIалатташ хиларах цхьа саг дIавахийтацар цига.

ХIатIаэттар 1943 шу. Белггала японцаш чухьалхаргбоацилгах тийшачул тIехьагIа Россе центральни фронте хьожабу танкисташ дальневосточникаш. Цу хана сталинградски фронте бохабаь. Къулбаседа Кавказера аракхейса фашисташ юхатIехьашка баьнабар Курске, Oреле, Белгороде кхаччалца, хIаьта советски эскар кийчлуш дар цигара а уж дIахо малхбузенгахьа дIалахна. Шоай ханнахьа дIанкхьчар цига танкисташ-дальневосточникаш. ТIема опыт яцар бIухой, цхьабакъда, чIоагIа ловра сихагIа моастагIчох лата, из сихагIа вохаве, цудухьа дий-бийса ца къоастадеш чуйнина Iомайора цар танкови атака, маневра, ийса топаш тохара къайленаш.

Историе чухь ший лоархIам лаьгIлургбоаца Курски тIом советски бIухой котaлонца чакхбаьлар, мукъальхар городаш Курск, Орел, Белгород, кхыяраш, дукха йоккхий а зIамига а юрташ. ХIаьта уж нах баха пункташ мукъайовхаш шоай синош ца кходеш тIом баьраштa юкъе вар водитель-заправщик Павел Григорьевич Лавровский а. Цунна а дакъа кхоачаш яр Даьхено яь артиллерийски салют.

Курски плацдарме фашисташ бохабаь дIалаьккачул тIехьагIа цхьоалагIча Белорусски фронта даькъе я Павел Григорьевич юкъевоагIа танкови подразделени. Гомели Черниговн, Киеви Бобруйски, къыйола советски городаш муkъа а йоалаш дIахоач танкисташ польски лаьтта. Укхаза цар мукъайохкх Польша столица Варшава, йоккхий промышлени городаш Люблини Кюстрини, дIанхоач немецки территорe тIа. Дукха деналери гIулакхаш карагIдувл Павел Григорьевичая цун новкъосташтех. Коталон ди дезду цар Берлине.

Даьхе баьнаш лира тIом баьча бIухочун наькха тIа лепаш я «За победу над Германией», «За освобождение Варшавы», «За взятие Берлина» яха тIема медалаш. ТIом чакхбаьннаб, машарeча къахьегаме берз советски бIухой, бакъда, Павел Григорьевича дIахо а. 1947 шу кхаччалца, гIулакх ду Советски Эскаре наьха машарера вахар лораеш. Цул тIехьагIа Грозне цIаьоагIа из ший дезал бахача. Балха вода старогрозненски автомобилистий коллективе. Болх бе волавенна дукха ха ялалехьа 1952 шера доккха, сийрда цIей хул П. Лавровсe вахаре — из дIаэц парте мугIарашка. Ше болх бе воллавелча дена даим а хьалхалеттарий мугIарашка волаш трактор-подъемник тIа къахьегаш доакх цо 30 шу. ХьатIаихоач пенсе вода ха. Хьалха санна гIоар дац деIаца, бакъда, кулгаш вIашкадехна варгIа Iемарех вац тIемеи къахьегамен ветеран. Из балле вода «Грознефть» объединене автомобильни наькъий управлене. Дика накъайоал цунна укхаза дуккхача шерашка Iоаль балха опыт, шеррача профила механизатор хилара теоретически кийчо. Хьинаре дакъа лоац по общественни вахаре, лог раьза долапи хьаьнален кховчашду общественни декхараш, масал тел къонахарна, Iомабу уж дика къахьега. Коллектива дикагIвола кагирхой хьехамча лоархI цох. Каст-каста вIашагIкхет из районa кагирхоща, дувц ший тIемеи вахареи наьнех, тIахьех уж шоай Даьхенна мутIахьа хилара.

Дика дезал кхийнаб Павел Григорьевичa. ВоI — Вера — Назране болх беш я, инженер-гIишлояхо а йолаш, воI — Сергей — политехнически техникум йисте а яьккха «Электроприбор» яхача заводе слесарь-электрик а волаш, болх беш ва.

А. ТИЩЕНКО,
къахьегама ветеран.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

Юртара хьехархо

Шаьларча № 8 йолча юкъерча школе дешача хана дез географе урокаш дукха езаш яр Хутаева Лиза Абуевна. Из предмет дезаро тIераяль хила тарлу цун уйлаш географех хьехархо хилара. Юкъера школа яьккхачул тIехьагIа хьалдa декхар оттадир цо шийна хьалхашка: Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен университета географически факультете деша яха.

Сиха дIадахар студентка йолаш хинна шераш. Географе хьехархочун диплом а долаш ший хьамсарча школе юха ера Лиза.

Ше школе болх беча кхойтта шера Хутаевас йоккха опыт Iоаьлй ший балха тIа, хIаьта дукхача дешархошта ше хьехаш дола предмет дезадалийта а хайнад цунна. Цу предметах лаьца дувцача пайдeнерча хIамашка теркамца ладувгIаш багIаш хул дешархой, цудухьа цIаьхха ниййсденна хIама дац Лиза Абуевнас хьехача географе урокех бераш дика кхеташ хилар.

— Берашта хьо иштта дукха хIана еза-теш, — аьнна хаьттар аз цкъа къамаьл деш Л. А. Хутаевага.

— Хац соща-м, жоп делар цо аз болх беча дуккхача шерашке шоаш сона хьа Iаьмилаь хургда-кх цар из. Бакъда, сона-м уж берaш дешаре, сийчох вахар хетаргдацар.

Урокага кийчлуш боккха теркам тIабохийт цо берий сапхетам лакхбергбола, кердадараш царна довзаргдола хIамаш темана юкъедоаладара.

— Юххьанца балха еча подготовительни класс елар сога. Со чIоагIа кхераш а шек йолаш а яр, лоархIалургдий-хьогI со яхаш. Сох тийша хьабеннараш эггара зIамагIа бола дешархой ма берий, цар дешара предметаш лиза карадерзадар а сох тийша дар. Школа йистеяьккха баллалца цу класса кулгалдир аз. Шаккха дийлургдоацаш са дег чу дисар уж шераш. — яхаш дувц Лиза Абуевнас.

ХIаьта из цун хиннача дешархошта хIинз а йицъеннац, цар каст-наста язду шоай вахарах, балхах, дешарах лаьце дукха езача хьехархочунга. Царех ба Свердловски хьунтехнически институте дешаш волчара Советски Эскаре гIулакх де ваха Умаров Ислам, Пятигорске доазол арахьарча кхъаний меттаaш Iомадеча институте дешаш вола Ахметов Iийса, Нохч - ГIалгIай пачхахьалкхен университета студентка Зангаева Зарема, иштта кхыбараш.

Карарча шера 5—9 классашка географи хьехаш я Лиза Абуевна. 6-ча класса кулгал а деш. Даьшца, ноаношца айххе бувзам лелабера гIо ду цунна берий психологи дикагIа йовза, цар уйлашка кхача, ший балха тIа толамаш даха.

Хутаева Лиза Абуевнай чоалхане къахьегам вай правительствас совгIаташца белгалбаьккхаб: цунна еннай «За трудовую доблесть» яха медаль, тайп-тайпара сийден грамоташ.

Э. МАХМУДОВ.

СИЙ ДОЛА ГIУЛАКХ

Нохч-ГIалгIай республикански медицински училище хилар донора хетаь йола «Вахара дуьхье» яха конференци. Училища дешархошта вьалхашка конференци хьа а еллаш кхьамаьл дир Цена мIарга республикански обществе председатела М. М. «Албогачиевас. Цо дика белгалдаьккхар донора карагIдувлаш дола гIулекх, цун лоархIам боккха хилар. ХIаьта, укхаьчунна тоха цIий далар, из верзавеча дакъе лоцар да. Цул дикагIа, лоархIамагIа гIулакх малагIа да!

Училища дешархой болча ена, цIий тохара станце бола бовзийташ кьамаьл дир цIий тохара республикански станце доро В. Н. Бондаренкос. Цо къаьстта теркам тIабахийтар цIий тохарца дейдe йиш йолча лазараштa, наха цIий дIалуш цу даькъе доккха гIо деш хиларах йовзийтар донорий бокъонаш.

Доаш яу сий долча донора, медучилищен кертерча бухгалтера Скорцова Мария Ивановнайна. Дог тохаделийташ дийцар цо тайп-тайпарча унахошта гIо дара ше цIий дIетийнна хиларах. Из донор йолаш кьайоагIа дукха шераш де.

Конференци чакхйоалаш училище укх бетта 22, 23 деношка донора ди долга дIа а хойташ заву йолча С. И. Горинас берригга дешархой цхьанне санна цIий дIаделара тIахьийхар, из хьалхьцар зене баьгIа раша.

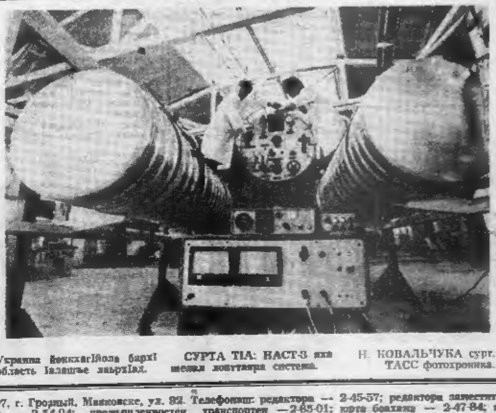

ХАРЬКОВСКИ ОБЛАСТЬ. Керда продукташ ахкаи замелахьа ца талхийташ нидархошка дIакхачийта новкъостал дерга НАСТ-3 яхача кердача шелах лоаттаяра азотни системагIа йолча рефрижератораша. УССР Iилмай Академе лохача температурай физико - техническа института опытни заводо УССР Минавтотранса Ветковски опытни заводаца цхьана кийчъяй уж тайна лаьрхIа йолча автомобилий парти.

ЦельсегIа 196 градус шийла дола ковча азот да цу системa хладагент, из йIоахала изолированни йолча фургона кузова чу а детташ йоагIача боарамга кхаччалца сиха лохъю цу чура температура, цул совгIа, цу инертни газо биологически а метта лоаттаю продукташ. Тахан кердача рефрижератораша Харьковщина ерригача районашта лоаттаду баьцдвараш, сом, дулх, шура.

Укх пятилеткагIа шелал лоаттаяра азотни системагIа йолча автомобилашца...

Украина йоккхагIйола бархI областьь Iалашъе лаьрхIад.

СУРТА ТIА: НАСТ-3 яха шелал лоаттаяра система.

Н. КОВАЛЬЧУКА сурт. ТАСС фотохроника.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 НОЯБРЬ II ПРОГРАММА

16.10 — «Новоселье в будний день» яха художественни фильм.
17.20 — «Вош Iанга мишта кийчъю». Специалиста хьехамаш.
17.35 — Документальни фильм.
17.55 — «Саги закон» (нохчий меттала).
18.25 — «Нохч-ГIалгIайча гIолла».
18.45 — КПСС ЦК июньски Пленум: доши гIулакхи цаI хилар (гIалгIай меттала).

18 НОЯБРЬ II ПРОГРАММА

16.30 — Документальни фильмаш.
17.10 — Дезала педагогика.
17.40 — Фильм-реклама.
17.45 — «Объектива бехкеву».
18.10 — Киножурнал.
18.15 — «Нохч - ГIалгIайче гIолла».
18.30 — «Барт тайнача дезале» (нохчий меттала).
19.00 — Коллективера моральни климат. «Савельевский» совхоз.

РАДИО

17 НОЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.35 — Реклама (эрсий меттала).
8.40 — «Общественни порядок лораераш» яха радиожурнал (эрсий меттала).
11.15 — Бежкийчарна берех лаьцаI «Кинини лекна тIа». Беседа (нохчий меттала).
11.30 — «Микрофонаца Грозне гIолла» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
11.45 — Музыка (гIалгIай меттала).
15.15 — Моттигерча авторий произведенаш (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Патриот» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
17.31 — Халкъа иллеши мукъаши (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Юрт: гIулакхаши проблемаши» (гIалгIай меттала).
18.40 — «Атенет» яха радиожурнал (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — А. Островский. «Хала наькъаш» яха радиопостановка.
19.23 — Художественни самодеятельность даькъалоцархой концерт.
19.52 — Х. Цутаева лоацца дувцараш.
20.02 — Нохч-ГIалгIай музыка концерт.

18 НОЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Иллеш дIаоэл Мусаева Лейлас (нохчий меттала).
11.15 — «Бригада къахьегам» (эрсий меттала).
11.30 — «Санъердамеча тахIе тIа» (гIалгIай меттала).
11.45 — «Къахьегама оссарле даккхар — экономика нерттера декхар». Беседа (эрсий меттала).
15.15 — «Поэзе минуташ» (нохчий меттала).
15.35 — Реклама (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «ДоттагIий овзаш» (эрсий меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Гуранье дIадийнача илата — дика гIулакх дар» (эрсий меттала).
18.40 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (гIалгIай меттала).

УКВ

18.00 — А. Крон. «Второе дыхание» яха радиоспектакль.
19.59 — «Машарах, къахьегамах дола иллеш».
20.19 — «Районни хирург». М. Сулаева дувцар.
20.33 — ГIалгIай лирически иллеш.

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грозненi хувцалуш морхаш а йолаш, йовчаи йоацаш, малхбоалехьара секунде 5 — 10 метр чIоагIа мух а хьекхаш, хилен фегара температура республике 3—6, Грозне 6—8 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, догIа а юкъ-юкъе лоа а делхаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча овгIонашнахьаре секунде 3—8 метр чIоагIа мух а хьекхаш, хилен фегара температура буйсане —3—6, дийнахьа —3+2 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!
ДIАХЬОШ ДА 1984 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗЛУГА

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенешка, агентствашка, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Газета яздара мах: шера—4 соми 8 кепиги, ах шера—2 соми 4 кепиги.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктоххама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностей транспортен — 2-65-01; юрта бахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарей, ерен, шоаттеи деношка

СФ00383. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5492.